

**Den legitime krone – en politisk-filosofisk
retfærdiggørelse af monarkiet som statsform**

**The legitimate Crown – A Political-Philosophical
Justification of the Monarchy as the form of
government**

Mads Valdemar Egsgaard Hauge

Vejleder: Andreas Beck Holm

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	1
2. Detlef von Daniels' argumentation	4
3. Kontekstualisering	9
4. Teori	10
5. Metode	12
6. Principper for monarkiet	13
7. Case-domme	14
8. De centrale principper inden for den liberale nationalisme	16
8.1. Nationsbegrebet inden for liberal nationalisme	16
8.2. Den liberale nationalismes filosofiske placering	18
9. Teoretiseringsfasen	20
9.1. Den monarkiske garant for demokratiet	21
9.1.1. Monarkiet som en national værdi	23
9.2. De liberale nationalistes demokratiargument	24
9.2.1. Legitimeringen af demokratiet	26
9.2.2. Nationale værdier i det liberale demokrati	27
9.3. Det nationale argument.....	31
9.3.1. Kulturel pluralisme	32
9.3.2. Fortyndet national identitet.....	36
9.4. Monarkiets placering inden for kulturel pluralisme	38
9.5. Neutralitetsprincippet	41
9.5.1. Et kulturelt neutralt monarki?.....	43
9.6. Konstitutionel patriotisme	49
10. Konklusion	52
Abstract	54
Litteraturliste	55
Websites	64

1. Indledning

I 1600- og 1700-tallet blev det politisk-filosofiske grundlag for den moderne konstitutionelle stat udformet på baggrund af en teori om en kontrakt mellem magthaver og folk. Denne samfundspagts formål var at undersøge, hvad der gjorde udøvelse af magt legitim. Det skete hos de engelske filosoffer Thomas Hobbes, John Locke og senere hos den schweizisk-franske filosof Jean-Jacques Rousseau. Locke og Rousseau arbejdede begge som statsteoretikere ud fra forestillingen om folkesuveræniteten, som blev tolket radikal demokratisk af Rousseau, hvor de enkelte samfundsborgere tilsammen udgør statsmagten, begrundet i værdirepublikanismen. Med sine tanker om samfundsborgernes ret til at gøre oprør mod statsmagten i tilfælde af brud på samfundskontrakten blev Locke en af fædrene til liberalismen og det liberale demokrati. Lockes politiske filosofi foregreb læren om magtens tredeling, der i form af den franske oplysningsfilosof Charles-Louis Montesquieus magtdelingslære fra 1748 kom til at danne det ideologiske fundament for udformningen af de liberaldemokratiske statsforfatninger.¹

Ideen om en samfundspagt og magtadskillelæren udgjorde de centrale politisk-filosofiske hovedhjørnesteene i opbygningen af den moderne konstitutionalisme, uanset om statsformen var og er monarki eller republik. Som oftest var forfatningerne for de konstitutionelle monarkier i Europa, der hovedsageligt realiseredes i det 19. og 20. århundrede, såkaldte blandede forfatninger, der baseret på forfatningsrepublikanismen bestod af tre elementer: et monarkisk (monarken), et aristokratisk (et førstekammer) og et demokratisk element (et folkevalgt andetkammer) med rødder tilbage til bl.a. den græske filosof Aristoteles og den romerske statsmand Cicero.² Udviklingen af det moderne konstitutionelle monarki inden for rammerne af det parlamentariske, repræsentative demokrati skete på basis af britiske konstitutionelle principper og Montesquieus magtdelingslære.

Med etableringen af konstitutionelle styreformer og som et led i en fortsat demokratiseringsproces blev en lang række monarkier afskaffet til fordel for en republikansk statsform. I Europa igangsatte det portugisiske monarkis fald i 1910 en successiv afskaffelse af en række europæiske monarkier, som foreløbig afsluttedes med ophævelsen af det græske monarki i 1973 (og det maltesiske monarki

---

¹ Hobbes: *Leviathan*; Locke: *Two Treatises*; Rousseau: *Samfundskontrakten*; Montesquieu: *Om lovenes ånd*. Den politisk-filosofiske underbygning af det moderne repræsentative demokrati er siden især leveret af tænkere som Benjamin Constant, Alexis de Tocqueville og John Stuart Mill, Ifversen: 'Alexis de Tocqueville', 400-03; Bellamy: *Liberalism*, 24-25.

² Winkler: *Geschichte*, 151-86. Winkler argumenterer tillige for, at princippet om checks and balances i den amerikanske forfatning fra 1787 til dels er forankret i denne antikke teori, *ibid.*, 301.

i 1974 med opløsningen af personalunionen med Storbritannien (1964-74)). Men den monarkiske statsform er fortsat eksisterende i mange af verdens ca. 200 stater. 43 stater er stadig monarkier i 2022, i Europa alene er der 12 monarkier, heraf ti arvemonarkier. Flere af disse monarkiske stater kan henregnes til den vestlige, liberale del af verden, fraregnet absolutte monarkier i især Mellemøsten og Asien.³

Liberalismen har som politisk filosofi og ideologi sit ophav i et opgør med to af de mægtigste samfundsinstitutioner i europæisk historie: kirken og statsmagten. Liberalismen blev en afgørende drivkraft i implementeringen af liberale konstitutioner og indskrænkningen af monarkernes magtudøvelse. Historisk kan liberalismen således siges at rumme såvel en statskritisk som en demokratisk komponent. Det forhold, at en række af de moderne liberale demokratier i dag er konstitutionelle monarkier, bør derfor umiddelbart give anledning til refleksion. Det forekommer paradoksalt og kontraintuitivt ud fra en umiddelbar betragtning, da liberalismens idealsamfund må bero på liberale og meritokratiske ideer og egalitære værdier med lige muligheder for alle, hvor der ikke er plads til nedarvede positioner. I et liberalt, folkestyret samfund fremstår monarkiet som en marginaliseret institution og et anakronistisk, feudalt fortidslevn.

Det er samtidig påfaldende, i hvor høj grad den monarkiske statsform er totalt fraværende som objekt for politisk teoretisering inden for den moderne liberale politiske filosofi. Den tyske filosof Detlef von Daniels kalder monarkiet liberalismens lille hemmelighed. Daniels argumenterer for, at den nuværende liberale politiske filosofi med sine centrale grundsætninger ikke kan retfærdiggøre monarkiet som statsform. Dette stiller liberalismen i et essentielt dilemma: Enten er den moderne liberalisme ikke den teori, som den hævder at være, eller også må liberalismen genoverveje sine fundamentale ideer. Ifølge Daniels er dilemmaet uløseligt, men må erkendes ved udelukkende at forestille sig liberalismen som en historisk betinget politisk teori, der levner plads til forskellige symbolske selvforståelser og anerkender historiske realiteter. Daniels konkluderer på den baggrund, at der i dag ikke foreligger nogen politisk teori, som inden for den moderne liberalisme kan begrunde og legitimere den monarkiske statsform.⁴

Hertil kommer, at den skandinaviske samfundsdebat om monarki kontra republik som statsform i udtalt grad bærer præg af en værdirelativisme, hvor monarkisterne ikke har været i stand til at formulere stærke, positive argumenter for monarkiet. Diskussionen har i alt overvejende grad været funderet på den demokratiske republiks idealer.⁵

---

³ Gimpel: *Monarchies*, 20-31.

⁴ Daniels: 'On monarchy', 456-77.

⁵ Den værdirelativistiske debat vil blive nærmere udfoldet i afsnittet "Kontekstualisering".

Formålet med dette speciale er derfor at søge at nå frem til en formulering af en gyldig normativ politisk teori, der inden for rammerne af den liberale politiske filosofi positivt og rationelt kan begrunde og retfærdiggøre monarkiet som statsform. Grundlaget for denne politiske teori vil basere sig på den liberale politiske filosofi, herunder særligt den liberale nationalisme, som er en inklusiv form for nationalisme inden for normativ politisk teori, der er funderet på liberale værdier som frihed, tolerance, lighed og individuelle rettigheder. Teorien skal kunne udforme en berettigelse, en *raison d'être*, for monarkiet i de moderne liberale demokratier, og dermed være et svar på den manglende teoretiske bearbejdning, som den moderne liberalisme ifølge Daniels har udvist i forholdet til monarkiet.

De centrale spørgsmål kan formuleres på følgende måde: Hvordan kan den moderne liberale politiske filosofi med sine centrale forestillinger om lighed og retfærdighed begrunde og retfærdiggøre en tilsyneladende anakronistisk institution som arvemonarkiet med en medfødt ret til at være statsoverhoved? Eller med andre ord: Hvilken berettigelse har monarkiet i de moderne liberale stater, der hylder værdier som demokrati og egalitet? Det er disse spørgsmål, som vil blive søgt besvaret inden for den brede liberale traditionsdannelse, der i dag udgør den moderne liberalisme.

Det primære mål med specialet er at vise, at liberalismen er i stand til at instituere en politisk teori, der kan begrunde og legitimere monarkiet som statsform. Desuden er formålet med specialet at vise, at det moderne arvemonarki ikke er en irrationel ordening, men en institution, der fungerer ikke blot i overensstemmelse med men også som opretholder af principperne og institutionerne i det konstitutionelle demokrati. En mulig politisk teori forventes derudover at kunne omgå den værdirelativistiske debat ved at nå frem til en positiv og rationel politisk-filosofisk begrundelse for monarkiet som statsform.

Specialet er opbygget af nogle forudsætningsetablerende afsnit, hvor først Detlef von Daniels' argumenter og dernæst mine indvendinger mod disse gennemgås. Dernæst vil et kontekstualiserings-afsnit bl.a. behandle de europæiske monarkiers politiske legitimitet i et historisk perspektiv. Endelig følger et teori- og metodeafsnit, hvor begrebet det moderne konstitutionelle monarki defineres. Den mulige politiske teori skal i videst muligt omfang søge at honorere de centrale fordringer i metoden reflekteret ligevægt.

Den politiske teori vil blive udformet på grundlag af to argumenter for monarkiet: (1) et demokratisk argument og (2) et nationalt argument. De to argumenter bunder i definitionen af det moderne konstitutionelle monarki. I forhold til det demokratiske argument kan monarkiet begrundes

som en national værdi, der legitimerer den demokratiske styreform. I relation til det nationale argument kan monarkiet inden for rammerne af en kulturel pluralisme og en fortyndet national identitet eksponere en politisk nationalitet, hvor monarkiet som institution kan fungere som et kulturelt neutralt samlingspunkt, samtidig med at den partikulære indlejrethed i nationalstaten fastholdes.

De to formulerede argumenter beror på tre centrale principper inden for liberalismen og den liberale nationalisme, demokrati, nationalitet og neutralitetsprincippet, hvorved det sikres, at den politiske teori, som måtte blive resultatet af specialet, vil være i den mest kohærente overensstemmelse med de centrale grundsætninger inden for den liberale politiske filosofi.

2. Detlef von Daniels' argumentation

Den moderne liberale politiske filosofi har været præget af en udvikling og videreudvikling af en egalitær liberalisme, hvor især de amerikanske filosoffer John Rawls og Ronald Dworkin har været de primære eksponenter. John Rawls publicerede i 1971 sin paradigmatiske teori om retfærdighed, der siden mere eller mindre eksplicit har sat liberalismen på den politisk-filosofiske dagsorden. Rawls ønskede med sin teori at fastlægge en neutral og hypotetisk procedure, i hvilken alle involverede parter ville kunne nå frem til en rationel konsensus om en social kontrakt, der skulle implicere retfærdige domme og en forening af frihed og lighed i et socialliberalt samfund. Dworkin repræsenterede en rettighedsbaseret, moralabsolutistisk individualisme, som han overførte til sin teori om retfærdighed, der tilsiger, at folk skal holdes ansvarlige for deres egne valg, hvis de har de samme omstændigheder i udgangspunktet.⁶

Spørgsmålet om fordelingsretfærdighed og lighed har således optaget den moderne liberalisme, som mener, at en omfordeling af samfundsmæssige goder er nødvendig for individuel frihed. Efter Murens fald i 1989 og marxismens bortfald som en væsentlig politisk teori og ideologi har liberalismen sejret som politisk filosofi. Enhver politisk-filosofisk diskussion må tage udgangspunkt i den liberalistiske grundtanke om respekt for individuel frihed. Samtidig er flere af verdens liberale

---

⁶ Rawls: *A Theory*, 74, 104; *ibid.*: *Political*, 9-20, 135-37, 175; *ibid.*: *Justice*; Dworkin: *A Matter*; *ibid.*: 'Do Liberty and Equality Conflict?', 39-58; *ibid.*: *Sovereign*, 65-119.

stater stadig organiseret som monarkier. For den tyske filosof Detlef von Daniels konstituerer dette forhold et paradoks.⁷

Han argumenterer for, at den nuværende liberale politiske filosofi med sine tre centrale forestillinger om en fornuftsmæssig retfærdiggørelse, lighed for loven og generel godkendelse ikke kan retfærdiggøre monarkiet som statsform. Ifølge Daniels afviser den moderne liberalisme kontingente realiteter som historiske traditioner eller naturgivne omstændigheder som en legitimering af en given samfundsorden. Dette leder nødvendigvis til en naturalistisk fejlslutning, der ikke kan accepteres som et argument. ”Den oprindelige position”, som Rawls opstiller i sin retfærdighedsteori, hvor alle befinder sig bag et ”uvidenhedens slør”, har til formål at udelukke vores subjektive ideer om det gode liv, vores personlige præferencer og ikke mindst vores viden om vores position i samfundet. Denne fornuftsmæssige retfærdiggørelse løber i Daniels’ optik som en rød tråd igennem Rawls’ forfatterskab fra udgivelsen af teorien om retfærdighed i 1971 til værket *Political Liberalism* fra 1993.

De liberale principper, som ligger til grund for legitimeringen af det konstitutionelle demokratis institutioner i Rawls’ politiske filosofi, ekskluderer kontingente normer, eller i Daniels’ vokabularium ”metafysiske betragtninger”. Disse anskuelse er kun acceptable,

*insofar as the people who uphold them ultimately consent to the very same liberal principles. Their non-public or metaphysical justifications merely serve to secure wide compliance. The criterion for the justification of institutions, however, is still a question of whether public reasons can be given. Since metaphysical views are defined as lacking this kind of generality, they therefore cannot alter or extend the range of justified institutions.*⁸

Den fornuftsmæssige retfærdiggørelse udelukker herved monarkiet som statsform, eftersom kongehusene i nutidens Europa ifølge Daniels almindeligvis har bestegit tronen på tidspunkter i historien, hvor kontingente faktorer som kanoner, gift og intriger hørte til dagens orden.

Et modargument kunne være, at monarkerne i de moderne konstitutionelle arvemonarkier reelt ikke besidder nogen magtbeføjelser, hvorfor de monarkiske statsoverhoveder heller ikke behøver nogen legitimering. Daniels afviser imidlertid, at liberalismen på det grundlag kan tolerere

---

⁷ Daniels: op.cit., 456-77; Detlef von Daniels’ opstillede paradoks kan yderligere suppleres med det forhold, at et samfund indrettet efter Rawls’ idealer sandsynligvis ville minde om et nordeuropæisk/skandinavisk velfærdssamfund, hvor de tre skandinaviske stater endnu i dag er monarkier.

⁸ Ibid., 458-59.

monarkierne, da politisk magt efter hans opfattelse ikke er det samme som autoritet. Autoritet beror på tvang og er monolitisk i modsætning til politisk magt, som er et mere komplekst og gradueret begreb, der refererer til evnen til at påvirke nogens vilje ved at bruge forskellige midler inden for forskellige områder. Med et konkret eksempel fra Nederlandene og dronning Beatrix, der sad på den nederlandske trone fra 1980-2013, konkluderer Daniels, at selv monarker med blot repræsentative og ceremonielle funktioner også i realiteten udøver politisk magt inden for det etablerede politiske system.

Samtidig afviser han, at monarkerne skulle få tilskrevet nogen legitimitet, ved at de i forbindelse med deres tronbestigelse aflægger ed på forfatningen. De konstitutionelle monarkiers konstitutioner kan ifølge Daniels betragtes som værende liberalt legitimeret i en imaginær oprindelig position. Men for Daniels forekommer det som en absurd tanke, at man i en rawlsiansk oprindelig position ville kunne nå til enighed om at bemyndige bestemte familier som arvelige monarker i et konstitutionelt monarki. I Daniels' udlægning handler Rawls' oprindelige position udelukkende om at retfærdiggøre bestemte rationelle principper, der kan anerkendes af alle, og ikke om at fremhæve individer eller at tildele bestemte familier fastlagte bemyndigelser i en konstitutionel form.⁹

Den moderne liberalismes andet princip, ideen om lighed for loven, lyder i sin negative definition, at arbitrære forskelle baseret på fødsel, køn, religion eller race ikke bør spille nogen rolle i bestemmelsen af hvilke valg eller muligheder, den enkelte har i samfundet. Daniels medgiver, at liberalismen på dette punkt har sejret i forhold til den monarkiske statsform. Monarkerne har mistet alle deres privilegier og er i dag lige for loven. De privilegier, der er tilbage i dag, gør sig også gældende for et valgt republikansk statsoverhoved, fx immunitet. Liberalismen må dog stadig tage afstand fra monarkiet som statsform af hensyn til de begrænsede frihedsrettigheder, hvorunder monarken og medlemmerne af de respektive kongehuse endnu i dag lever. Monarkerne har eksempelvis ikke rejsefrihed, ytringsfrihed, næringsfrihed og religionsfrihed (sidstnævnte er lovfæstet i Danmark, Norge, Sverige og Storbritannien). Daniels medgiver, at det alt andet lige fremstår komisk, at liberalismen bør gå ind for monarkiets afskaffelse, for derved at sikre de kongelige lige rettigheder med andre statsborgere. Men i hans øjne skal liberalismen være tro mod sine egne principper og idealer og ikke være bange for i den forbindelse at optræde paternalistisk i ”frigørelsen af monarkerne”.¹⁰

---

⁹ Ibid., 461-63. En libertariansk begrundet arvelov berettiger heller ikke ifølge Daniels, at konstitueret politisk magt går i arv. Rationalet bag det libertarianske argument har til formål at beskytte ejendomsrettigheder, herunder arvede økonomiske ressourcer, mod overgreb fra en række instanser, heriblandt den arvede politiske magt, *ibid.*, 463.

¹⁰ *Ibid.*, 464-66.

Det tredje princip er generel godkendelse, som refererer til, at de liberale samfund mestendels består af folk med liberale overbevisninger, der kan ekspliciteres af politisk filosofi. Liberalismen er en demokratiseret teori, og den instituerer, at folket som en politisk enhed med forestillingen om folkesuverænitæt bør være den legitimerende instans bag det liberale, konstitutionelle demokratiske institutioner. Til trods for monarkiets åbenlyse kontradiktioner er opbakningen bag det konstitutionelle monarki overvældende i de liberale demokratier. Liberalismen kan ikke sætte spørgsmålstegn ved denne anskuelse, uden samtidig at gøre vold på tolerancen og den frie tænkningens centrale placering i den liberale tradition. Da der på samme tid ikke findes nogen politisk teori, der positivt kan begrunde monarkiet som statsform, er princippet om generel godkendelse en politisk myte.¹¹

Liberalismen er i forholdet til monarkiet placeret i et uløseligt dilemma, hvor den moderne liberalisme er tvunget til at genoverveje sine centrale forestillinger, for at bevare sin troværdighed som teori. På den baggrund konkluderer Daniels, at de moderne europæiske arvemonarkier i dag udelukkende hviler på historisk og kulturelt kontingente normer.¹²

Mine indvendinger mod Detlef von Daniels' argumentation går særligt på den mest centrale præmis i hans argumentation: Den monarkiske statsform er baseret på kontingente faktorer som arv og historiske traditioner. Ved at bygge sin argumentation op på denne empiriske præmis overser Daniels det historiske forhold, at valg, både direkte i form af folkeafstemninger og ved parlamentsafstemninger, har indtaget en væsentlig funktion i europæiske konstitutionelle arvemonarkier som politisk og konstitutionel-demokratisk legitimering, hovedsageligt i forbindelse med at nye dynastier og sidelinjer har besteg troner eller ved grundlæggelse af nye nationalstater. Eksempler fra de nuværende europæiske arvemonarkier er det moderne norske kongehus, som grundlagdes på baggrund af en folkeafstemning og en parlamentsafstemning i 1905, og det belgiske kongehus, der grundlagdes med en parlamentsafstemning i 1831 i forbindelse med oprettelsen af den belgiske statsdannelse.

I tillæg til folkeafstemninger i forhold til valg af monarker eller monarkiet som statsform (i det 20. århundrede 13 folkeafstemninger i syv europæiske lande) er der i det 20. og 21. århundrede endvidere 11 eksempler på mere særegne folkeafstemninger i syv europæiske lande i relation til

---

¹¹ Ibid., 459-60, 466-69.

¹² Daniels' argumentation bygger på studier af de syv kongeriger i Europa (Danmark, Norge, Sverige, Storbritannien, Nederlandene, Belgien og Spanien), mens de tre øvrige arvemonarkier, lilleputstaterne Luxembourg, Liechtenstein og Monaco, ikke er medtaget, da den konstitutionelle situation i disse lande efter hans opfattelse er for facetteret til at tillade generaliseringer, se fodnote 12, *ibid.*, 475.

monarkiet.¹³ I eksempelvis Spanien godkendte en folkeafstemning i 1947 en ny lov, der gjorde diktatoren Francisco Franco til regent på livstid med ret til at udpege en efterfølger som konge. Loven genindførte dermed formelt monarkiet i Spanien. I den demokratiseringsproces, der fulgte efter den reelle genindførelse af det spanske monarki i 1975 med indsættelsen af kong Juan Carlos 1. (1975-2014), godkendte en folkeafstemning i 1976 en politisk transformationsproces, der afsluttedes med forfatningen af 1978, der genindførte det konstitutionelle monarki, og som approberedes ved en folkeafstemning samme år. Man kan således argumentere for, at kong Juan Carlos 1. som monark fik tilskrevet et folkeligt mandat af den spanske befolkning. Danmark er det eneste monarki i Europa, som på grundlag af folkeafstemninger i 1953 og 2009 har ændret tronfølgen og sine tronfølgelove. Danmarks nuværende statsoverhoved, dronning Margrethe 2. (1972-), kan dermed i princippet siges at være en folkevalgt monark.¹⁴

Det er således forkert at hævde, at de europæiske kongehuse som helhed i dag skylder deres respektive positioner krig, arv, giftermål og andre mere eller mindre arbitrære forhold. Daniels' præmis bliver dermed væsentligt svækket af den historiske empiri, selvom han stadig forfægter, at monarkens edsaflæggelse til forfatningen ikke tilskriver monarken legitimitet. Han argumenterer tillige for, at de repræsentative, konstitutionelle monarker stadig udøver politisk magt, hvorved han negligerer det moderne konstitutionelle monarkis funktion som nationalt samlingsymbol. På denne måde når han i min optik frem til sin fejlagtige konklusion: Den moderne liberalisme kan ikke ud fra sine egne grundsætninger retfærdiggøre den monarkiske statsform.

---

¹³ For en komplet gennemgang af de monarki-relaterede folkeafstemninger i Europa, se Hauge: 'Valget af den danske', 2-12.

¹⁴ Dehn-Nielsen (dansk red.): *Europas*, 180-81, 128, 64, 85-86, 148, 164; Larsen et al.: *Amalienborg*, 254-55; Detlef von Daniels tager endvidere fejl, når han nævner, at intet land siden 1946 har afskaffet monarkiet ved en folkeafstemning, 'On monarchy', 467. Bulgarien og Italien afskaffede monarkiet ved en folkeafstemning i 1946, og siden har Grækenland afskaffet monarkiet ved en folkeafstemning i 1973, hvilket blev bekræftet ved en ny folkeafstemning i 1974. Uden for Europa er eksempelvis en række monarkier inden for Commonwealth of Nations blevet afskaffet ved en folkeafstemning, fx Ghana i 1960, Cox: 'The Theory', 237-55.

3. Kontekstualisering

Fra middelalderen baserede den politiske retfærdiggørelse af de europæiske monarkier sig på en religiøs legitimering, udtrykt i titulaturen ”af Guds nåde”. I de absolutistiske monarkier i hovedtræk fra 1600-tallet og indtil 1800-tallet fungerede titulaturen ”af Guds nåde” som en decideret juridisk retsnorm. Med Den Franske Revolution i 1789 blev forestillingen om folkesuveræniteten inden for det politiske folkebegreb knæsat, hvilket bevirkede udformningen af en konstitutionel-demokratisk legitimitet i forholdet til den monarkiske statsform. På det symbolske og formelle plan afstedkom folkesuverænitetstanken ændringer i monarkernes titulaturer, hvor der i en række monarkier i det 18., 19. og 20. århundrede blev refereret til folket (nationaliteten) og i nogle tilfælde også konstitutionen, fx: Frankrig (1791-92, 1804-1814/15, 1830-48 og 1852-70), Belgien (1831-) og Grækenland (1863-1973).¹⁵

I dag argumenteres der for det moderne konstitutionelle monarki som en styreform, hvor monarkens indskrænkede udøvende magt bevirker, at statsoverhovedet er en forenende, upolitisk repræsentant for statsmagten. Samtidig kan den apolitiske monark fungere som et samlende nationalt symbol, ikke mindst i multinationale statsdannelser som fx Belgien og Storbritannien.¹⁶ Denne argumentation lægger op til en legitimering af det moderne monarki ud fra to niveauer: dels en konstitutionel-demokratisk legitimitet på statsniveau, som fordrer monarkens ikke-politiske deltagelse, dels den nationale legitimitet på nationalt niveau som et nationalt samlingsymbol. De to former for legitimitet er nært forbundne, og den nationale legitimitet forudsætter en fuldt realiseret konstitutionel-demokratisk legitimitet, hvor monarkiet totalt er frataget politisk autoritet. Denne udvikling har mest radikalt manifesteret sig i Sverige med den svenske forfatningslov fra 1975, hvorefter selv den nominelle politiske magt, som den konstitutionelle svenske monark hidtil havde haft, blev afskaffet.

Republikanernes principielle hovedargument mod monarkiet er, at embedet som statsoverhoved bør besættes demokratisk.¹⁷ Det væsentligste argument for det moderne monarki er i dag, at et

---

¹⁵ Martin: 'The Evolution', 155-78; i flere tilfælde opretholdt man den gamle religiøse legitimering ("af Guds nåde") i de nye folkesuverænitetsbaserede titulaturer, fx for de franske (1791-92, 1804-1814/15, 1830-48 og 1852-70) og bulgarske (1879-1946) monarker, og i færre tilfælde også en reference til territoriet (staten), fx for de spanske (1870-73, 1874-1931) og italienske monarker (1861-1946). I dag er det kun monarkerne i arvemonarkierne Danmark, Storbritannien, Nederlandene, Monaco, Spanien og Liechtenstein, som i deres officielle titulatur har bibeholdt titulaturen "af Guds nåde", Kroll: 'Zwischen', 353-74; Bradley: 'The Religious', 102-06; Cranmer: 'Monarchies and Religion', 94-101.

¹⁶ Bogdanor: *The Monarchy*; *ibid.*: 'The Monarchy'; 'European'.

¹⁷ Moberg: *Därför*, 77.

afpolitiseret monarki kan fungere som et nationalt samlingssymbol, og samtidig kan monarkiet give legitimitet til det parlamentariske demokrati ved at sikre stabilitet og kontinuitet i statsstyret. Det konstitutionelle arvemonarki fungerer som en garant for demokratiet, da monarkens adkomst beror på arv, hvilket modsat en valgt republikansk præsident garanterer et upartisk, upolitisk og demokratisk kontrolleret statsoverhoved. Dette forhold er blevet kaldt det monarkistiske paradoks.¹⁸

Fra udbredt politisk hold i især Skandinavien er der endvidere blevet argumenteret for monarkiet ud fra, at denne statsform historisk bedst har formået at udfolde den demokratiske republiks idealer, fx et klasseløst og lighedsorienteret samfund.¹⁹ Monarkiet udtrykker derved de fælles værdier, der eksisterer i nationen på trods af de politiske skillelinjer i samfundet. Denne argumentation har primært en defensiv karakter som et modsvar til republikanernes ideologiske indvendinger mod monarkiet, og den bygger på den demokratiske republiks præmis om lighed i alle aspekter af samfundslivet. Dertil kommer, at der i dag i de ti europæiske arvemonarkier er en overvejende politisk konsensus om den monarkiske statsform, hvilket kan ses som et resultat af monarkiets vellykkede afpolitisering.²⁰

Den værdirelativistiske debat er et symptom på behovet for en politisk teori, der positivt kan begrunde og retfærdiggøre monarkiet som statsform, hvilket også Detlef von Daniels påpeger i sin artikel.

4. Teori

Det teoretiske udgangspunkt for specialet er liberal nationalisme. Denne politiske teori understreger betydningen af de nationale værdier og deres funktion som en legitimerende faktor for de moderne liberale demokratier. Inden for denne tradition har den britiske statsteoretiker David Miller og den israelske filosof Yael Tamir med forskellig vægt advokeret for, at de moderne demokratier opretholdes, understøttes eller befordres af nationalismen, dvs. en national tolkning af begrebet folk som en politisk enhed med krav om selvbestemmelse og selvstyre. I den liberale nationalisme hævder man, at de moderne liberale demokratier er afhængige af nationalismen som en legitimerende faktor. Uden nationale værdier vil demokratierne derved komme til at lide af

---

¹⁸ Tarras-Wahlberg og Treslow: *Kan kungadömet*, 72, 125.

¹⁹ Sølvehøj: *Rødt*, 172ff.; Redder og Palshøj: *Frederik*, 306; Åse: *Monarkins*, 70; Christiansen: 'Historisk', 509.

²⁰ Olden-Jørgensen: *Prinsessen*, 176-77.

legitimitetsproblemer. Miller har udfoldet sin teori om en moderat liberal nationalisme i bogen *On Nationality* (1995), udgivet på Oxford University Press, og tilsvarende står Tamir bag værkerne *Liberal Nationalism* (1993) og *Why Nationalism* (2019), begge udgivet på Princeton University Press. Alle tre bøger vil derfor blive anvendt som litteratur.

Legitimering er som begreb blevet tolket af såvel politiske filosoffer, sociologer som statsteoretikere. I litteraturen om legitimitet foretages typisk en distinktion mellem den legitimitet, som myndigheder gør krav på (*claim of legitimacy*), og den legitimitet, som borgerne tilskriver diverse myndigheder (*perceived legitimacy*). Den tyske sociolog Max Webers legitimitetstypologier kan henregnes til *perceived legitimacy*.²¹ Weber opdelte den legitime autoritet i tre hovedformer: det rationel-legale, karismatiske og traditionelle herredømme. Detlef von Daniels afviser i sin konklusion, at man med afsæt i denne terminologi blot kan henvide liberalismen til den rationel-legale legitimitet, og dermed monarkiet til de to øvrige grundformer. Webers sociologi kan kun give svar på, hvorfor folk opfatter visse statsformer som berettigede, men ikke liberalismens spørgsmål om, hvorfor visse statsformer er berettigede, hvilket er Daniels' ærinde.²²

Formuleringen af en politisk teori foretages med baggrund i den positive politiske legitimitet, hvor der søges efter kilderne til monarkiets legitimitet, dvs. hvem eller hvilke forhold, som udgør de legitimerende faktorer. Legitimiteten er her forbundet med den faktiske eller hypotetiske accept, som befolkningen har af samfundsinstitutioner mv., der baserer sig på en rationel og moralsk motiveret indsigt i disse institutioners organisering og virkemåde og de værdier, ud fra hvilke de vurderes. I analysen af kilderne til legitimiteten differentieres der mellem *instrumental legitimacy*, som beskriver en myndigheds evne til at respondere til fælles behov, og *substantive legitimacy*,²³ der er en mere abstrakt normativ vurdering, hvor legitimiteten afhænger af, i hvilken grad staten i substantiel forstand hviler på bestemte kulturer og værdier som fx demokrati og traditioner.

Udgangspunktet for specialet er *substantive legitimacy*, som responderer bedst med det normative indhold generelt inden for politisk filosofi, herunder liberal nationalisme.

---

²¹ Weber: *Economy*, 212-35.

²² Daniels: op.cit., 469-70.

²³ Weigand: 'Investigating', 1-26.

5. Metode

I specialet defineres det moderne konstitutionelle monarki som en statsform, der er placeret inden for rammerne af et parlamentarisk, repræsentativt demokrati, og hvor (1) monarken er upolitisk og (2) fungerer som et nationalt samlende symbol. Empirien for specialet er de ti konstitutionelle arvemonarkier i Europa, fraregnet fyrstendømmerne Liechtenstein og Monaco, der er stater, hvor monarken stadig reelt har en politisk funktion i praksis i overensstemmelse med den konstitutionelle styreform.²⁴

Den metodiske tilgang i specialet er en værdiorienteret begrebsanalyse og reflekteret ligevægt.²⁵ Den værdiorienterede begrebsanalyse hævder, at der på den ene eller anden måde skal være en forbindelse mellem en foreslået begrebsanalyse og det normative formål, man har, når man sædvanligvis anvender begrebet, eller det normative perspektiv, der giver mening til denne anvendelse, sådan at analysen kan forklare, hvorfor det, der falder under begrebet, er vigtigt. Den værdiorienterede begrebsanalyse vurderes at være i god samklang med den normative angrebsvinkel i specialet, hvor metoden er den politiske filosofis overvejelser over, hvad der er acceptabelt ud fra et normativt synspunkt, herunder hvad der frit vil kunne accepteres af alle individer og borgere.

Denne form for begrebsanalyse vil derfor blive anvendt i forhold til definitionen af begrebet det moderne konstitutionelle monarki, hvor formålet er at søge at forklare, hvorfor det normative formål med anvendelsen af begrebet er vigtigt for dels de demokratiske styreformers legitimitet, stabilitet og kontinuitet, dels den nationale sammenhængskraft i de liberale nationalstater.

Metoden reflekteret ligevægt er den overordnede metode i normativ politisk teori. Den processuelle formulering af en gyldig normativ politisk teori i specialet bør derfor i videst muligt omfang søge at indfri de centrale elementer i reflekteret ligevægt om systematicitet (bl.a. forklaringskraft, generalitet og simpelhed) og intuitiv acceptabilitet.²⁶ Susan Hurleys deliberationsmodel kan ses som en konkretisering af metoden reflekteret ligevægt.²⁷ Denne metodiske model inddeler politisk-teoretiske undersøgelser i fem distinkte analytiske faser:

---

²⁴ Storhertugdømmet Luxembourg er et moderne konstitutionelt monarki inden for rammerne af et parlamentarisk demokrati, mens fyrstendømmet Liechtenstein i dag er et semikonstitutionelt monarki i et parlamentarisk semi-direkte demokrati, hvor fyrsten på grundlag af en folkeafstemning i 2003 har tillagt sig flere magtbeføjelser, og fyrstendømmet Monaco er et semikonstitutionelt monarki, hvor fyrsten ifølge forfatningen fra 1962 deler sin varetter med parlamentet, Hazell og Morris: 'Genesis', 4.

²⁵ Hansen: 'Metode', 21-41, 64-69.

²⁶ Kappel: 'Reflekteret ligevægt', 229-47; se endvidere Rawls: *A Theory*, 46-53.

²⁷ Modellen er bl.a. præsenteret i Hurley: 'Coherence', 221-51.

problemafkklaringsfasen, principformuleringsfasen, dataindsamlingsfasen, teoretiseringsfasen og anvendelsesfasen. Anvendelsesfasen gør i denne kontekst det ud for konklusionen. Modellen vil danne grundlag for udarbejdelsen af den politiske teori.

6. Principper for monarkiet

Den første fase, problemafkklaringsfasen, hvor man beskriver undersøgelsens problemstilling, herunder de grunde, man har til at foretrække forskellige løsninger på et givent problem, er med ovennævnte afsnit afsluttet. Den næste fase er principformuleringsfasen, hvor man formulerer de principper, der bedst forklarer de grunde eller argumenter, som er beskrevet i problemstillingen.

Når man skal formulere principper for det moderne konstitutionelle monarki må der i denne kontekst nødvendigvis være tale om principper, der har berøring med den politiske sfære og dermed følgelig politisk filosofi. Den danske litteratur- og eventyrforsker Knud Wentzel har fremsat den dristige tese, at så længe vi er i eventyrets magt, vil vi altid være i kongehusets magt. De mange folkeeventyr om konger, dronninger, prinser og prinsesser afspejler en dybtliggende forestillingsverden i vores sjæl analogt med kongehuset, som repræsenterer vores drømme om samfundet, hvilket er centralt i vores behovsverden som fællesskabsmennesker.²⁸ En sådan teori er utvivlsomt spændende at udforske nærmere, men den vil selvfølgelig ikke kunne indgå i nærværende fremstilling som princip for det moderne monarki.

På baggrund af ovennævnte definition af det moderne konstitutionelle monarki kan der primært formuleres to principper for monarkiet:

- (1) Den konstitutionelle monark er et upolitisk statsoverhoved, som er en neutral garant for demokratiet.
- (2) Monarken i et moderne konstitutionelt monarki fungerer som et nationalt symbol og sikrer dermed sammenhængskraften i samfundet.

Disse to principper vil blive søgt givet et teoretisk rationale med formuleringen af en politisk teori, som positivt kan begrunde og retfærdiggøre det moderne konstitutionelle monarki. De to principper kan sammenfattes i henholdsvis et demokratisk argument og et nationalt argument. De to argumenter vil udstikke rammerne for udarbejdelsen af den politiske teori.

---

²⁸ Wentzel: *Den kongelige*.

7. Case-domme

I dataindsamlingsfasen konsulterer man sine "case-domme" i andre cases, der virker relevante i forhold til problemstillingen. Disse cases skal fungere som analogier til den oprindelige problem-case, der blev præsenteret i problemafklaringsfasen. Der kan tænkes cases, som vi er meget sikre på bedømmelsen af, og som kan danne grundlag for analogier til problem-casen, de såkaldte paradigmeeksempler. To paradigmeeksempler kunne være:

- (1) Lighed er en intrinsisk værdi, og derfor bør monarkiet afskaffes som en implicit implikation.
- (2) Institutioner, der er antidemokratiske, bør afskaffes.

Omstændighederne i disse cases kan dog varieres i forhold til at se på, hvordan tankerne om lighed og demokrati opstod, og i hvilket omfang og i hvilke stater disse ideer i dag er implementeret i den politiske statspraksis. Empirisk må det konstateres, at en republikansk statsform på ingen måde er en garanti for et egalitært demokrati.²⁹ Omvendt er monarkiet ingen hindring for et levedygtigt, liberalt demokrati. Jævnfør ovennævnte er monarkiet ikke i sin praksis nogen antidemokratisk institution, hvorfor man ikke kan argumentere for monarkiets afskaffelse ud fra et demokratisk hensyn som i (2). Man kan rettelig stille spørgsmålet, om en afskaffelse af det moderne konstitutionelle monarki vil give flere samfundsgrupper demokratiske frihedsrettigheder. Svaret er allerede givet af Detlef von Daniels, der argumenterer for, at liberalismen bør gå ind for monarkiets afskaffelse, for derigennem at sikre kongehusenes medlemmer de samme frihedsrettigheder som andre statsborgere.

Umiddelbart må præmissen i (1) forventes at møde almindelig konsensus i de liberale demokratier, men en given lighedsteori må også nødvendigvis evalueres i lyset af andre værdier på basis af en værdimæssig pluralisme. Antag, at beboerne i et kollektiv hvert år sender en repræsentant til en årlig middag, som holdes hos den mand, der i sin tid ejede bygningen, hvori kollektivet blev stiftet. Af kollektivets vedtægter fremgår det, at denne repræsentant skal være stifteren af kollektivet og gå i arv til den ældste af vedkommendes efterkommere, som fortsat måtte bo i kollektivet. Repræsentanten hedder nu Niels, og han er søn af kollektivets stifter. Niels tiltager sig med tiden flere og flere friheder. Han vil have fortrinsret til det store kontor mod syd i kollektivet, som hidtil ligesom alle andre værelser har fungeret som fællesrum. De øvrige beboere

---

²⁹ Svensson: 'Republik'.

bliver stærkt utilfredse med Niels, og de forlanger, at hvervet som repræsentant skal vælges blandt kollektivets beboere. Niels stiller følgelig op, men han taber valget eftertrykkeligt.

Ovennævnte tankeeksperiment viser, at værdierne lighed og sammenhængskraft skal ses i sammenhæng med hinanden. Der eksisterer en gensidig afhængighed mellem de to værdier, for så længe der hersker en samhørighed blandt kollektivets beboere, er der ikke nogen utilfredshed med, at positionen som repræsentant går i arv. Der bliver først artikuleret en opposition mod uligheden, efter at sammenhængskraften i kollektivet er gået fløjten. Den indiske antropolog Kusum Gopal har argumenteret for, at den skandinaviske lighedsideologi forstår lighed som enshed. Hvis vi skal være lige med andre, skal vi opfatte dem som ”ligesom os” og være og gøre det samme. Såfremt vi opfatter kongehusets medlemmer som værende ”ligesom os”, føler vi som befolkning, at vi er lige med dem.³⁰ Gopals studie viser, at der er en nøje sammenhæng mellem national sammenhængskraft og fornemmelsen af lighed i samfundet i de tre skandinaviske velfærdsstater. Studiet kan dermed ikke umiddelbart overføres til de syv øvrige europæiske arvemonarkier.

Fælles for de ti nuværende europæiske arvemonarkier fraregnet fyrstendømmerne Liechtenstein og Monaco er, at monarkiet er en afpolitiseret institution. Man kan rimeligvis argumentere for, at der eksisterer et skisma mellem form og indhold i statslivet i det moderne konstitutionelle monarki, da monarken reelt ikke besidder nogen politisk magt. Monarkiet er derved blevet reduceret til et unødvendigt vedhæng. En metaforik, der sammenligner monarkiets funktioner i samfundet med blindtarmen for det menneskelige legeme, er således blevet bragt til torvs ved flere lejligheder af republikanske opinionsdannere.³¹ Netop som en afpolitiseret institution har det moderne monarki imidlertid også en vigtig funktion som et nationalt samlingsymbol. Og som et nationalt samlingsymbol er monarkiet en opretholder af den nationale sammenhængskraft, jævnfør de to førnævnte formulerede principper for monarkiet. Derved står monarkiet ikke i nogen dikotomi til vores velovervejede moralske intuitioner om lighed og demokrati i samfundet.

---

³⁰ Gopal: 'Janteloven', 23-43.

³¹ Et eksempel er den parlamentariske debat i Stortinget i oktober 1905 om statsformerne monarki og republik forud for valget af den danske prins Carl til Norges konge under navnet Haakon 7. den 18. november på baggrund af en folkeafstemning den 12.-13. november, Heiberg (udg.): *Unionens*, 723-24, 916.

8. De centrale principper inden for den liberale nationalisme

Udarbejdelsen af den politiske teori foretages med baggrund i den liberale politiske filosofi, herunder særligt den politiske teori liberal nationalisme. I det følgende vil der derfor blive gjort rede for de mest centrale definitioner og grundideer inden for den liberale nationalisme.

8.1. Nationsbegrebet inden for liberal nationalisme

Liberalnationale teoretikere som David Miller og Yael Tamir hævder grundlæggende, at nationalismen ikke nødvendigvis står i noget modsætningsforhold til liberale positioner eller til liberalismen i bred forstand. På basis af en umiddelbar betragtning ville man forholdsvis nemt kunne kontrastere liberalismens betoning af individualisme, universalisme, individuel frihed og rettigheder med nationalismens vægtning af kollektivet forstået som nationen og det nationale fællesskab. Liberale nationalistere argumenterer imidlertid for, at en fælles national kultur og identitet har en vigtig intrinsisk værdi i forhold til menneskets selvforståelse, og at den ikke bare er forenelig med, men også er nødvendig eller befordrende for at sikre liberale værdier som fx demokrati og personlig autonomi.

Miller definerer en nation som et fællesskab, der er konstitueret ved fælles bevidsthed og gensidig forpligtelse, med en fælles fortid, nutid og fremtid, en aktiv natur, forbundet med et bestemt territorium og markeret som forskelligt fra andre fællesskaber på baggrund af dets distinkte offentlige kultur.³² Millers nationsbegreb placerer sig mellem ”subjektive” forståelser af nationen, hvor nationens medlemmer ser sig selv og hinanden som medlemmer af nationen (dvs. at nationer primært er ”forestillede fællesskaber”),³³ og ”objektive” forståelser, hvor nationen identificeres ud fra objektive kriterier som fælles etnisk afstamning, sprog og kultur. Den liberale nationalisme baserer sig overvejende på en såkaldt statsnationsforståelse (det franske nationsbegreb), der blev lanceret i forbindelse med Den Franske Revolution i 1789, hvor nationen forstås som et bestemt politisk-kulturelt fællesskab (demos-udlægning), der er konstrueret og opfundet og dermed styrbart, hvorved politiske identiteter kan udvikles og omformes, så de bliver inkluderende og støtter op om fx liberaldemokratiske institutioner.

---

³² Miller: *On Nationality*, 22-27.

³³ Jævnfør den britiske nationalismeforsker Benedict Andersons teori om *imagined communities*, præsenteret første gang i 1983, Anderson: *Imagined*.

Millers nationsforståelse kræver således ikke nødvendigvis en fælles etnisk afstamning som inden for det såkaldte tyske nationsbegreb (en kulturnationsforståelse), udviklet i det 19. århundrede, der er baseret på en forestilling om en fælles afstamning, hjemstavn, historie og kultur og et biologisk-kulturelt slægtskab (ethnos-udlægning). Miller ønsker at forsvare muligheden for og værdien af en liberal nationalisme, som ikke er funderet på etniske kriterier, herunder race, og hvor staten og nationen overordnet forsøger at forholde sig neutralt til forskellige opfattelser af det gode liv, som de enkelte samfundsmedlemmer måtte have.

Den liberale nationalisme argumenterer for, at en fælles national kultur og identitet både har en intrinsisk værdi i relation til menneskets selvforståelse og en instrumentel værdi i forhold til at være nødvendig, eller befordrende, for bl.a. demokratiets konkrete realisering. Den intrinsiske værdi og den instrumentelle værdi tæller til fordel for, at nationer bør have national selvbestemmelse. Når termen folk i folkesuverænitetsbegrebet inden for det politiske folkebegreb tolkes nationalt, lægger det op til forestillingen om national selvbestemmelse, dvs. at en nation, en gruppe mennesker med fælles nationalitet, skal have ret til at danne deres egen stat. Den nationale selvbestemmelsesret eller nationalitetsprincippet peger hen mod nationen som et aktivt politisk projekt og nationalismen som politisk bevægelse. Det politiske ideal med at etablere nationalstater, hvor der i videst muligt omfang er sammenfald mellem nationen og staten, er som regel søgt realiseret ved afholdelse af en folkeafstemning.

Liberale nationalister ser ikke nationalitetsprincippet i snæver sammenhæng med krav om politisk suverænitet for de enkelte nationer. Yael Tamir advokerer for en kulturel tolkning af retten til national selvbestemmelse, da den derved kan indfange etniske minoriteter, oprindelige folkeslag og moderne transnationale udviklingstendenser. I Tamirs optik kan national selvbestemmelse ikke reduceres til kollektive borgerlige rettigheder og friheder i de konstitutionelle demokratier. Med et kulturelt, individualistisk perspektiv på national selvbestemmelse foretager Tamir en distinktion mellem retten til selvbestemmelse generelt i form af personlig individualistisk autonomi og kollektiv folkesuverænitetsbaseret selvbestemmelse, og så retten til national selvbestemmelse.³⁴ Miller understreger ligeledes, at national selvbestemmelse har betydelig flere implikationer end blot politisk suverænitet. Der kan således være nationalstater, der ønsker at indgå i statsforbund, hvor de overlader ikkekultur- og identitetsnære politikområder, som fx forsvar, til konføderationen.³⁵ Denne

---

³⁴ Tamir: *Liberal*, 72-77. Tamir understreger samtidig, at nationalitetsprincippet historisk ikke har formået universelt at implementere idealet om en nationalstat, hvor hver nation har sin egen stat, hvilket de nationalt heterogene stater med nationale mindretal er et tydeligt vidnesbyrd om, *ibid.*, 142-45.

³⁵ Miller: *op.cit.*, 99-107.

suverænitetssafgivelse er efter Millers opfattelse ikke i udgangspunktet i konflikt med kravet om national selvbestemmelse, men han pointerer dog, at enhver nationalstat har ret til at udtræde af konføderationen igen, såfremt de politiske forudsætninger for indgåelsen af statsforbundet ændrer sig radikalt.

8.2. Den liberale nationalismes filosofiske placering

Liberale nationalister afbalancerer nationale idealer med andre menneskelige værdier ved på én gang at hylde partikulære kulturer og universelle menneskerettigheder og social og kulturel indlejrethed og personlig autonomi. Den liberale nationalisme udtrykker den pluralistiske arv fra Oplysningstiden, inden for hvilken nationale grupper ikke kun ses som determineret af historie, men også som et resultat af åbne processer med indvirkning fra menneskelig vilje og den humanistiske tradition. Ifølge Tamir opererer den liberale nationalismes menneskesyn med begrebet det kontekstuelle individ, der forener den liberale dyd og idé om individet som skaber af sin egen identitet med den nationale forestilling om indlejrethed.³⁶

Derved adskiller den liberale nationalisme sig fra organiske tolkninger af nationalismen, hvor individets identitet totalt er konstitueret af dets nationale tilhørsforhold. Liberale nationalister følger etisk individualisme, der lægger vægt på personlig autonomi og retten til at træffe konstitutive, individuelle valg og vigtigheden heraf, men samtidig understreger betydningen af et nationalt fællesskab. Og fordi det nationale fællesskab aldrig kan stå alene i menneskets selvforståelse, anskues tilhørsforholdet til et nationalt fællesskab ikke ud fra perfektionistiske termer. Det nationale og statslige fællesskab er skæbnebestemt ved fødslen, men er fortløbende underlagt det frie individs aktive til- og fravalg.³⁷

Den liberale nationalisme har sine rødder i den tyske filosof Johann Gottfried von Herders kulturelle pluralisme og den demokratiske nationalisme af den italienske politiker Mazzini.³⁸ Herder udviklede i slutningen af 1700-tallet sin historiefilosofi med dens forestilling om kulturernes organiske vækst i kulturrelativistiske udviklingsforløb uden en lineær fremadskriden for menneskeheden. Giuseppe Mazzini agiterede for Italiens samling i det 19. århundrede som bl.a. grundlægger af foreningen Det unge Italien i 1831. Hans demokratisk baserede nationalisme

---

³⁶ Tamir: op.cit., 32-34.

³⁷ Ibid., 124.

³⁸ Ibid., 79.

eksponerede de nationalliberale bevægelser i 1800-tallets Europa, der tog udgangspunkt i forestillingen om folkesuverænit, samtidig med at de normsatte en national tolkning af begrebet folk.

Med Den Amerikanske Revolution (1776-83) og Den Franske Revolution (1789-99) blev der etableret en historisk nær forbindelse mellem demokratiske universalistiske idealer og den nationale ideologi og herved en tæt identifikation mellem nationen og staten. Ifølge Tamir findes der inden for den politiske filosofi to udgaver af den politiske tolkning af retten til national selvbestemmelse: en idealistisk, fremført af Hegel, og en borgerlig, individualistisk ved John Stuart Mill. Den tyske Hegel knyttede entydigt suverænitetsbegrebet til de nationer, der havde deres egne stater, som i Hegels idealsystem skulle organiseres som konstitutionelle monarkier med betydelige magtbeføjelser til monarken. Britiske Mill derimod havde en eksplicit identifikation mellem individuelle og nationale friheder, hvor liberalisme og nationalisme blev betragtet som ensartede politiske ideologier.³⁹

Mills politiske filosofi indkapsler i Tamirs fortolkning den liberale nationalisme, som med dens grobund i etisk individualisme formår at rumme de førnævnte forskellige nationsbegreber inden for rammerne af det etniske/nationale folkebegreb. Med det tyske nationsbegreb (*ethnic nationalism*) er et folk blevet opfattet som et biologisk-kulturelt slægtskab ("blod og byrd", "folkekarakter", "folkeånd"), som de pågældende mennesker ikke har nogen mulighed for at vælge eller at fravælge, og med det franske nationsbegreb (*civic nationalism*) er et folk blevet forstået som et kulturelt fællesskab, som mennesker har mulighed for at vælge og følgelig også at fravælge, fx ved en folkeafstemning.⁴⁰

Tamir definerer den liberale nationalisme som en pluralistisk og universalistisk nationalisme i traditionen fra den nationalliberale og demokratiske nationalisme i det 19. århundredes Europa. Denne progressive og romantiske version af nationalismen anerkendte alle nationers ret til at danne deres egne stater ud fra troen på én samlet universel menneskehed og civilisation bestående af partikulære nationer. I sin argumentation for de tilsyneladende partikulære nationalistbevægelser universelle karakter refererer Tamir til FN's Charter om alle nationers universelle ret til selvbestemmelse, som alle nationalistbevægelser er baseret på for at vinde støtte til og retfærdiggøre deres egen partikularistiske kamp.⁴¹ Den liberale nationalisme er polycentrisk, hvilket vil sige en nationalisme, der søger en almen legitimering af nationale rettigheder, hvor de enkelte nationer er

---

³⁹ Ibid., 60-63.

⁴⁰ Se også Tamir: 'Not So Civic', 419-34.

⁴¹ Tamir: *Liberal*, 91.

ligeberettigede i deres krav om national selvbestemmelse. Ifølge Tamir er den polycentriske nationalisme karakteriseret ved at være

*free from the theoretical limitations inherent in particularistic nationalism. Ethnocentric nationalists, by relying on arguments exclusively related to one particular nation, rule out a universal justification of national rights and lose the ability to hold a meaningful dialogue with members of other nations.*⁴²

Ved at udelukke en universel retfærdiggørelse af nationale rettigheder kan den etnocentriske nationalisme i sine mest perverterede former udarte sig til imperialisme, racisme, fascisme og nazisme. Den polycentriske, liberale nationalisme er dermed efter Tamirs opfattelse i stand til at indstifte en positiv nationalisme, der adskiller nationalismen fra nationalchauvinistiske versioner som fascismen og nazismen.⁴³

Miller argumenterer ligesom Tamir for, at national selvbestemmelse kun har en instrumentel værdi, hvorfor den bør efterstræbes for så vidt, at det ikke i de konkrete tilfælde konflikter med andre vigtige hensyn, som fx at alle nationer principielt kan få selvbestemmelse.⁴⁴ Den enkelte nation skal således ikke føle sig hævet over andre nationer i kraft af denne nations partikulære kultur og historie og dermed mere berettiget til national selvbestemmelse. Nationernes ligeberettigelse er et vigtigt element i den polycentriske, liberale nationalisme.

9. Teoretiseringsfasen

I den fjerde fase af undersøgelsesprocessen, teoretiseringsfasen, undersøger man hvilken teori, der kan forklare relationen mellem og vægtningen af de formulerede principper, og som bedst stemmer overens med og begrundet ens case-domme i det hele taget. Teoretiseringsfasen er opdelt i to hovedafsnit, der relaterer sig til de to ovennævnte argumenter for monarkiet: et demokratisk og et nationalt argument. Præmisserne og konklusionen i hvert af de to argumenter analyseres og

---

⁴² Ibid., 93.

⁴³ Tamir: *Why Nationalism*, 68-72.

⁴⁴ Miller: op.cit., 108-13.

diskuteres i forhold til problemstillingen og principperne og argumenterne i den politiske teori liberal nationalisme.

9.1. Den monarkiske garant for demokratiet

- (I) Første præmis i det demokratiske argument: Monarken i et moderne konstitutionelt monarki er et upolitisk og upartisk statsoverhoved, der i overensstemmelse med forfatningen agerer som en neutral instans i forhold til det demokratiske system. Monarkiet fungerer dermed som en neutral garant for demokratiet ved at sikre stabilitet og kontinuitet i statsstyret.

Monarken i et moderne konstitutionelt monarki skal ikke stå til ansvar over for vælgerne. Monarken er både afkoblet fra det politiske spil og samtidig hævet over hverdagens partipolitiske stridigheder. Statsoverhovedet i et moderne konstitutionelt monarki er med andre ord upolitisk, da posten er et arveligt embede, som ikke kan gøres til genstand for politisk disput i form af en valgkamp mellem forskellige politiske grupperinger. Ved at have et upolitisk, ikke-valgt statsoverhoved undgår man desuden en konflikt mellem statsoverhovedet og den politiske regeringsleder, der er udnævnt af statsoverhovedet på baggrund af parlamentets sammensætning og dermed også demokratisk valgt, som man ser i semipræsidentielle republikker som fx Frankrig i Den Femte Republik (1958-). Monarken fungerer dermed som en neutral instans i forhold til det demokratiske system, som henter sin stabilitet og kontinuitet i den monarkiske statsform, særligt i forbindelse med regeringsdannelserne, hvor monarken i broderparten af Europas konstitutionelle arvemonarkier med variationer agerer som en uvildig statsretlig garanti, for at forfatningen overholdes.⁴⁵

Samtidig er monarken et demokratisk kontrolleret statsoverhoved i kraft af arvemonarkiet. Monarken skylder ikke nogen andre sin position, der er givet ved livets lotteri. På den måde er monarken fuldstændig uafhængig af politiske, sociale og økonomiske særinteresser i samfundet og ikke til fals for skiftende populistiske strømninger. Resultatet er et statsoverhoved, der formår at virke som en samlende upolitisk og upartisk repræsentant for statsmagten og en neutral garant for demokratiet.⁴⁶

---

⁴⁵ Hazell og Morris: 'European Monarchies', 841-45; Hazell: 'Introduction', 19-21; Bjørn: *Blot*, 93-106; Larsen et al.: *Amalienborg*, 258-60; Poulard: 'The French', 243-67.

⁴⁶ Tendensen, især fra anden halvdel af det 20. århundrede, med borgerlige giftermål i Europas konge- og fyrstehuse er blevet problematiseret, da de kan så tvivl om monarkiets uafhængighed og upartiskhed. Omvendt er de borgerlige

Den britisk-amerikanske libertarianske skribent Matthew Feeney har i en artikel fremført, at de konstitutionelle monarkier i Europa har formået at undgå ekstreme politiske ideologier og systemer som fascisme, kommunisme og militærdiktaturer. Ud fra den historiske empiri må det imidlertid anføres, at den monarkiske statsform ikke viste sig som en garanti mod diktatoriske styreformer i mellemkrigstidens Europa, hvor fx kongeriget Italien i perioden 1922-43 var at fascistisk etparti-diktatur, som afskaffede det hidtidige konstitutionelle monarki. Som følge heraf blev det italienske monarki afskaffet i 1946. De nordiske monarkier formåede i mellemkrigstiden på linje med de konstitutionelle monarkier i Storbritannien, Nederlandene, Belgien og Luxembourg på paradoksal vis bedst at realisere idealerne for en demokratisk republik, fx et klasseløst og lighedsorienteret samfund.⁴⁷

Feeney fremhæver endvidere Danmark, Norge, Sverige, Nederlandene, Belgien og Storbritannien som de rigeste og mest stabile, tillidsfulde og demokratiske lande i verden. Her bør forklaringen dog ikke nødvendigvis søges i det forhold, at de er monarkier, men måske snarere i den omstændighed, at der er tale om monarkier, som er forblevet monarkier, fordi de har haft held med at transformere sig til rige og demokratiske lande, eller fordi de af forskellige andre årsager har været så stabile samfund.⁴⁸ Genindførelsen af monarkiet i Spanien i 1975 og den spanske konges undsigelse af forsøget på et militærkup i 1981 og afskaffelsen af det græske monarki i 1973 under oberstjuntaens styre (1967-74) er moderne eksempler på, at monarkiet kun kan eksistere i samklang med den demokratiske styreform.⁴⁹ Historisk er monarkier som oftest blevet væltet som følge af krig, voldelige revolutioner eller militærkup,⁵⁰ hvorfor den fortsatte eksistens af monarkiet i sig selv vidner om stabilitet og kontinuitet.

---

giftermål blevet beskrevet som en dynastisk forbindelse med folket, der yderligere kan cementere det moderne monarkis samfundsmæssige position, Larsen et al.: *Amalienborg*, 255-57; Møller: *Dynastiet*, 253-56.

⁴⁷ Feeney: 'The Benefits of Monarchy'; Christiansen: 'Historisk', 509.

⁴⁸ Møller: *Dynastiet*, 284-85; Bjørn: *Blot*, 47.

⁴⁹ Møller: *Dynastiet*, 292-94; Powell: 'Spain', 57-59.

⁵⁰ Gimpel: *Monarchies*, 80-89.

9.1.1. Monarkiet som en national værdi

- (II) Den anden præmis i det demokratiske argument: I kraft af bl.a. sin historiske betydning fungerer monarkiet som et nationalt symbol.

Monarkiet eksponerer og personificerer et lands historie, da statsformen repræsenterer kontinuiteten i statsstyret. Den monarkiske statsform er personbåret, og monarkiet er symbolsk en forbindelse mellem fortid og nutid, der binder befolkningen sammen i ét nationalt forestillet fællesskab.⁵¹ Arvemonarkiet bliver dermed et nationalt holdepunkt, der er fast forankret i nationalstaten i en foranderlig verden.

Det afpolitiserede moderne monarki, hvor de konstitutionelle monarker ikke er eksekutive statsoverhoveder, formår samtidig i kraft heraf at udfylde funktionen som et nationalt samlingsymbol, der som bærer af en fælles national historie kan defineres som en national værdi. Man kan derfor sige, at den anden præmis i det demokratiske argument forudsætter den første præmis i det demokratiske argument.

Der er flere historiske eksempler på, at den folkelige, nationale opbakning til monarkiet vakler, såfremt monarken overskrider sine konstitutionelt fastlagte magtbeføjelser. Under 2. verdenskrig overgav eksempelvis den belgiske kong Leopold 3. (1934-51) sig til den tyske besættelsesmagt i 1940, imod sin regerings ønske. Dette medførte, at kongens bror ved befrielsen i 1944 overtog hvervet som regent i Belgien, da kongen af den folkelige opinion blev dømt uegnet til at regere pga. sin unationale og ikke-konstitutionelle optræden under den tyske besættelse. En folkeafstemning i 1950 viste et flertal for, at Leopold 3. kunne vende tilbage til den belgiske trone fra sit eksil. I kølvandet på kongens hjemkomst udbrød der en generalstrejke, og kongen blev tvunget til at abdicere i 1951.

Et andet eksempel er fra Luxembourg, hvor storhertuginde Marie-Adélaïde (1912-19) blev tvunget til at abdicere i 1919 som følge af sin tyskvenlige holdning under den tyske besættelse af Luxembourg under 1. verdenskrig og pga. sin egenhændige opløsning af parlamentet i 1916. Monarkiet blev reddet på målstregen ved en folkeafstemning i 1919 i Luxembourg, som samme år foretog en forfatningsændring, der overførte den nationale suverænitæt fra monarken til nationen.⁵²

---

⁵¹ Dehn-Nielsen (dansk red.): *Europas*, 6-7.

⁵² Hazell og Morris: 'Towards a New Theory', 270-71.

Det moderne monarkis funktion som et nationalt samlingsymbol beror således på, at monarken fortløbende forholder sig politisk neutralt i forhold til det konstitutionelle system.

9.2. De liberale nationalistes demokratiargument

Liberale nationalister opstiller fire argumenter for værdien af en fælles national kultur og identitet og af nationalisme: 1) identitetsargumentet, 2) autonomiargumentet, 3) demokratiargumentet og 4) retfærdigheds- og omfordelingsargumentet.⁵³ I det følgende vil der blive fokuseret på demokratiargumentet, som lægger sig tæt op ad retfærdigheds- og omfordelingsargumentet, idet begge argumenter fokuserer på betingelserne for at sikre de institutioner, der garanterer individernes lige og reelle frihed. Demokratiargumentet er et instrumentelt argument, der siger, at det forhold at dele en national kultur og identitet er befordrende, hvis ikke nødvendigt, for at få et velfungerende demokrati. I forhold til dette argument trækker Miller i lighed med Tamir på arven fra John Stuart Mill, som i sit værk *Considerations on Representative Government* (1861) konkluderede, at frie, demokratiske institutioner nærmest var en umulighed i lande bestående af forskellige nationaliteter. Miller tilslutter sig konklusionen:

*to the extent that we aspire to a form of democracy in which all citizens are at some level involved in discussion of public issues, we must look to the conditions under which citizens can respect one another's good faith in searching for grounds of agreement. Among large aggregates of people, only a common nationality can provide the sense of solidarity that makes this possible.*⁵⁴

Til dette argument kunne man indvende, at lande som Canada, Belgien og Schweiz gendriver tesen om, at demokrati forudsætter national homogenitet. Alle tre lande er multinationale statsdannelser og samtidig relativt velfungerende og stabile demokratier. Den empiriske kritik af demokratiargumentet siger samlet, at demokrati ikke nødvendigvis forudsætter en national kultur og

---

⁵³ Lippert-Rasmussen et al.: *Politisk teori*, 286-93. Identitetsargumentet siger, at en fælles national kultur og identitet har en intrinsisk værdi for det enkelte individ, Miller: op. cit., 85-86. Autonomiargumentet er et instrumentelt argument, ifølge hvilken den nationale kultur og identitet er befordrende og måske endda nødvendig, for at individet kan træffe meningsfulde valg og give individet muligheden for at udøve personlig autonomi, Tamir: *Liberal*, 13-34. Retfærdigheds- og omfordelingsargumentet er ligeledes et instrumentelt argument, der går på, at en fælles national identitet bidrager til solidaritet og en gensidig tillid og dermed er en forudsætning for villigheden til at støtte op omkring fælles institutioner for omfordeling, Miller: op.cit., 92-94.

⁵⁴ Miller: op.cit., 98.

identitet.⁵⁵ Miller fremhæver dog, at Mill selv netop brugte Schweiz og Belgien som eksempler i sin argumentation for, at en fælles nationalitetsfølelse kunne sameksistere med sproglige og andre kulturelle forskelle. De tre demokratier er eksempler på, at en statsdannelse kan holdes sammen af andet end fælles sprog og tillige religion i Canadas og Schweiz' tilfælde. Miller fremdrager Schweiz og Canada som eksempler på lande, hvor det lykkedes i det 19. og 20. århundrede at etablere en fælles national identitet, der forankret i historie som nationalt identitetskriterium gik på tværs af de sproglige og kulturelle forskelle.⁵⁶

Denne fælles nationale identitet har i disse tre multinationale stater formået at skabe en tillid og transparens borgerne imellem, som kan facilitere demokrati og omfordeling. Liberale nationalister fremhæver, at nationalismen skabte større social forståelse mellem forskellige samfundsgrupper og dermed blev en af forudsætningerne for demokratiet, hvis idé bygger på, at alle har principielt samme ret til at bestemme. Med denne større sociale sammenhængskraft og homogenitet var nationalismen også med til at igangsætte udviklingen af velfærdsstater.⁵⁷ Som forklaring på at multinationale statsdannelser som Belgien, Canada og Schweiz er velfærdsstater, modsat det multinationale USA, fremfører Miller betydningen af karakteren og indholdet i den nationale identitet, som i USA's offentlige kultur er udpræget individualistisk kontrasteret med en mere solidarisk baseret national identitet i Belgien, Canada og Schweiz.⁵⁸

Inden for den liberale nationalisme mener man endvidere, at et deliberativt demokrati gør det muligt for medlemmer af demokratiske mindretal at acceptere, at de efter en åben og utvungen debat bliver stemt ned af flertallet, fordi de bliver stemt ned af deres egne landsmænd og -kvinder og ikke af fremmede. Hertil kommer, at fælles sprog og en fælles national kultur gør, at man har en højere grad af transparens, end man ellers ville have.⁵⁹ Efter de liberale nationalistes opfattelse understøttede nationalismen derved udviklingen af homogene nationalstater således, at befolkningen kan identificere sig med de regerende. Homogeniteten er dermed i sig selv en forudsætning for demokratiets fortsatte opretholdelse.

---

⁵⁵ Abizadeh: 'Does Liberal Democracy'. Det liberalnationale argument er ikke altid, at national identitet er en nødvendig forudsætning for demokrati, men at det er befordrende for et velfungerende demokrati. Det åbner op for at tænke demokrati uden for nationale rammer og for en mere positiv indstilling til kulturelle mindretal og multikulturalisme inden for eksisterende staters rammer, se afsnittet "Kulturel pluralisme".

⁵⁶ Miller: op.cit., 94-95. Der findes ikke noget schweizisk, canadisk eller belgisk folk i den traditionelle sproglige eller etniske definition på en nation. Den schweiziske og canadiske nation defineres ud fra den fælles konføderale/føderale historie. Belgien er både historisk og religiøst en national enhed. De mange engelsktalende stater i verdenen er samtidig et eksempel på, at et fælles sprog ikke nødvendigvis medfører en samlet nationalstatslig identitet, Knudsen og Østergaard: 'Nation'.

⁵⁷ Tamir: *Why Nationalism*, 85-91; *ibid.*: *Liberal*, 117-21.

⁵⁸ Miller: op.cit., 94.

⁵⁹ *Ibid.*, 96-97.

9.2.1. Legitimeringen af demokratiet

- (III) Den tredje præmis i det demokratiske argument: Nationalisme og national identitet er ifølge liberale nationalistere ikke alene befordrende eller nødvendigt for de moderne liberale demokratier, men demokratierne er i deres fortsatte opretholdelse også afhængige af nationalismen og nationale værdier som legitimeringsgrundlag.

Den liberale politiske filosofi opererer med ideen om, at sociale og politiske institutioner er legitime, såfremt hver person er i stand til at give dem sin rationelle tilslutning. Denne idé ekspliciteres eksempelvis i teorien om en samfundspagt, ifølge hvilken statens autoritet afhænger af hver enkelt samfundsborgers tilslutning igennem en samfundskontrakt. For nationalistere er legitimiteten ikke givet ved individuel godkendelse af institutioner, men derimod når disse institutioner udtrykker det nationale fællesskabs vilje, hvilket kræver repræsentation af hvert enkelt medlems interesser og overbevisninger.⁶⁰

Liberale nationalistes demokratiargument er blevet kritiseret på et empirisk plan, hvor et kritikpunkt er, at det ikke fremstår selvindlysende, at en fælles national identitet er det eneste, der kan give borgerne tillid til hinanden. En alternativ kilde kan være transparente institutioner, der ikke er partiske eller korrupte, men som agerer på et objektivt, retfærdigt grundlag i forhold til borgernes gerninger eller ugerninger.⁶¹ Spørgsmålet er dog, om det er muligt at foretage en tydelig skillelinje mellem institutioner og national identitet. For de liberale nationalistere er formålet med national selvbestemmelse og sammenfald mellem nation og stat netop at etablere en identitet mellem de regerende og de regerede og dermed også at fremme en samfundsmæssig tillid.

Nationsbegrebet inden for den liberale nationalisme placerer sig som førnævnt primært i en statsnationsforståelse, hvor nationsforståelsen hovedsageligt er baseret på en tilslutning til fælles politiske værdier, fx demokrati og individuel autonomi, og institutioner. Nationer er i denne tradition formbare og styrbare ud fra et politisk og normativt perspektiv, hvor man har tiltro til, at politiske identiteter kan udvikles, så de bliver inkluderende og støtter op om fx liberaldemokratiske institutioner. Institutioner er dermed ikke kun passive formidlere af bestemte nationale samfundsværdier, men former tillige kontinuerligt nationale værdier. Denne dynamik gør sig også gældende i forholdet mellem monarkiet som institution og det demokratiske system i de moderne

---

⁶⁰ Miller: *op.cit.*, 194.

⁶¹ McBride: 'Postnationalist', 161-76.

konstitutionelle monarkier, eftersom monarkiet forlener en på mange måder flygtig demokratisk styreform med stabilitet ved at sikre en historisk kontinuitet i statsstyret.

Dette forhold synes at pege på, at de moderne demokratier ikke kun er betingede af nationalismen, men også aktivt har brug for nationale værdier som legitimeringsgrundlag for den demokratiske styreform. Disse nationale værdier kan rubriceres under begrebet *substantive legitimacy*, hvor legitimiteten beror på, i hvilken grad de liberale, konstitutionelle stater i substantiel forstand hviler på fælles værdier og traditioner som fx sprog, kultur og politiske institutioner.

9.2.2. Nationale værdier i det liberale demokrati

Demokratiargumentet kan også finde teoretisk støtte i nationalismeteorien, som søger at forstå og forklare, hvad der kendetegner en nation og en nationalistisk bevægelse. Et modernistisk paradigme inden for nationalismeteorien opfatter dannelsen af nationer som en følgevirkning af moderniseringen, dvs. de vestlige samfunds industrialisering og sekularisering, hvor den enkeltes plads i samfundet ikke længere var bestemt på forhånd.⁶² Liberale nationalister argumenterer således for, at nationalismen qua sin historiske oprindelse rummer et moderne og frisættende element i sig. Som et resultat af den moderne verden er nationalismen i sit væsen på ingen måde reaktionær, men har i lighed med den romerske gud Janus to ansigter: en fremadskuende, moderniserende egenskab og et tilbageskuende, historisk aspekt. På baggrund heraf påpeger Tamir, at nationalstaten er den bedste institution i forhold til at sikre et levedygtigt demokrati.⁶³

Historisk er nationalismen og liberalismen nært forbundne fænomener som moderne politiske ideologier. Nationalismen var i første halvdel af 1800-tallet snævert forbundet med de liberale politiske bevægelser, der stillede krav om indførelsen af frie konstitutioner i Europas stater. De nationalliberale bevægelser tog som førnævnt udgangspunkt i forestillingen om folkesuveræniteten, men samtidig normsatte de en national tolkning af begrebet folk. De nationalliberales mål var en borgerstyret nationalstat. Tiden mellem 1830'erne og 1870'erne var nationalliberalismens storhedstid med særligt 1848-revolutionerne, og den spillede en afgørende rolle i de italienske stater, i de centraleuropæiske og i de tyske stater samt den dansk-tyske helstat. Fra 1860'erne og

---

⁶² Gellner: *Nations and Nationalism*. En socialkonstruktivistisk variant af paradigmet ligger til grund for Benedict Andersons teori om nationer som "forestillede fællesskaber", hvor det nationale opfattes som et konstrueret erindringsfællesskab, Anderson: *Imagined*. Et etno-symbolsk paradigme inden for nationalismeteorien fremhæver, at der ved konstruktionen af de moderne nationale identiteter kunne gøres brug af kollektive etniske identitetsdannelser og elementer fra foreliggende sæt af etno-symboler, der havde deres rødder længere tilbage i tiden, Smith: *The Ethnic*.

⁶³ Tamir: *Why Nationalism*, 26-32.

1870'erne skiftede nationalismen karakter, da de nationale og liberale bevægelser mange steder i Europa ikke længere udgjorde nogen trussel mod de etablerede statsdannelser, jf. den tyske, italienske og danske nationalstat fra hhv. 1871, 1861 og 1864. Derfor tog den politiske højrefløj og konservatismen som ideologi i vidt omfang nationalismen til sig, hvorved nationalkonservatismen opstod. Efter 2. verdenskrig blev nationalismen i den vestlige verden endeligt løsrevet fra dens historiske forbindelse med liberale politiske traditioner under indtryk af de totalitære ideologier fascismen og nazismen.⁶⁴

Ifølge Tamir har de liberale politiske kræfter i sine mest ekstreme former som neoliberalisme og hyperglobalisme svigtet det nationale projekt efter 1945, hvorved nationalismen er blevet overtaget af højreorienterede populistiske bevægelser. Tamir slår derfor til lyd for en liberal, demokratisk forpligtende nationalisme ("committed nationalism") i det 21. århundrede, der med sin sammenkobling af universalisme og partikularisme og moderate individualisme skal muliggøre, at det politiske centrum og venstrefløj kan genvinde nationalismen og det nationale projekt.⁶⁵ De demokratiske stater må i Tamirs optik have en eksistensberettigelse for at kunne overleve på længere sigt, og denne raison d'être er nationalismen og en fælles national identitet begrundet i forskellige nationale identitetskriterier: sprog, kultur, traditioner, historie, religion og politiske principper.

Miller betoner ligeledes den historiske forbindelse mellem demokratiet som idé og ideen om national selvbestemmelse. I hans øjne kan kun en demokratisk stat sikre en reel national selvbestemmelse, i modsætning til en klasses eller regerende klikes selvbestemmelse. Han understreger dog, at national selvbestemmelse i streng forstand ikke forudsætter et demokratisk styre, hvor han henviser til kravene om national selvbestemmelse i kolonierne efter 2. verdenskrig, hvor man foretrak at blive regeret af lokale despoter frem for fjerne imperiemagter.⁶⁶

For Tamir er det umuligt at foretage nogen skarp afgrænsning mellem liberalisme og nationalisme, mellem demokrati og national selvbestemmelse. Ifølge hende er den liberale terminologi gennemsyret af nationale værdier. Den liberale tradition betragter almindeligvis staten som en frivillig, kontingent sammenslutning, der er baseret på en opsigelig samfundskontrakt mellem medlemmerne, statsborgerne, og de regerende i staten, og nationen som et skæbnefællesskab. Men denne distinktion er ifølge Tamir falsk i den reelle verden, der består af

---

⁶⁴ Ibid., 13-21. Tamir understreger dog, at nationalismen i udviklingslandene i den tredje verden indtog en nøglerolle i afkoloniseringen efter 2. verdenskrig.

⁶⁵ Ibid., 22-25, 127-41, 172-82.

⁶⁶ Miller: op.cit., 89-90.

særskilte nationalstater. Liberalismen har i praksis indoptaget ideen om national selvbestemmelse, der tjener som afgrænsningsteori, hvilket den liberale politiske teori ikke kan koncipere. For at give liberalismen et element af kontinuitet anskuer den liberale politiske filosofi desuden den liberale nationalstat som et historisk skæbnefællesskab, der ganske vist er underlagt det frie individs aktive til- og fravalg.

Den liberale nationalstat er et historisk fællesskab, som ikke er fundamenteret i en teori om en samfundspagt. Fraværet af en kontraktuel basis betyder dog ikke, at en stat automatisk genererer politiske forpligtelser. Associative forpligtelser indtræder først med individets aktive og frivillige tilslutning til det statslige fællesskab, som er bestemt ved fødslen. Man kan ifølge Tamir ikke placere disse partikulære politiske forpligtelser ud fra universelle, moralske retfærdiggørelser. Associative forpligtelser er derimod baseret på følelser og identifikation med den pågældende association, dvs. i dette tilfælde nationalstaten.⁶⁷

For Tamir forudsætter teorien om en samfundspagt, at samfundet er et givet fænomen, hvilket ifølge hende bevirker, at ideen om individets frivillige tilslutning til samfundet og dets institutioner bliver hypotetisk. Denne hypotetiske voluntarisme tilsiger, at rationelle, frie og lige personer ville kunne nå til enighed om en samfundspagt, hvis retfærdighedsprincipper ville styrke deres interesser og rettigheder. Tamir kritiserer i den forbindelse Rawls' retfærdighedsteori for ikke at tage højde for betydningen af et nationalt fællesskab som rammesætning for den enkeltes tilhørsforhold til samfundet.⁶⁸ At være fælles om nogle fundamentale liberal-demokratiske principper som fx retfærdighed kan ikke forklare solidaritet inden for statsdannelserne, da mange mennesker uden for staten også deler disse principper. En fælles national identitet formår omvendt efter Tamirs opfattelse at konstituere stater som etiske fællesskaber. *The perception of political obligations as associative reinforces the national view of the state as a locus of identification rather than as merely a formal mechanism for the just allocation of resources and the protection of rights.*⁶⁹

Tamirs argument trækker på en kritik, der er blevet rejst af både liberale nationalistere og kommunitarister mod den egalitaristiske liberalisme og Rawls' og Dworkins liberale

---

⁶⁷ Tamir: *Liberal*, 134-39.

⁶⁸ *Ibid.*, 122.

⁶⁹ *Ibid.*, 139. Tamir opererer med begrebet "morality of community" til at beskrive de etiske implikationer af nationalismen, hvor den liberalisme nationalisme modsat Rawls' retfærdighedsteori tillægger fællesskaber moralsk betydning. Rawls' forsøg på at fastlægge en neutral procedure i kraft af "uvidenhedens slør", som skal føre til retfærdige domme, indfanger ifølge Tamir ikke det forhold, at folk som situerede i samfundsmæssige fællesskaber fra fødslen ipso facto er moralsk forpligtede over for hinanden, *ibid.*, 104-12. Miller anvender begrebet "ethical community" om nationalstater, hvis borgere har særlige moralske forpligtelser over for hinanden, Miller: *op.cit.*, 23-24.

retfærdighedsteorier.⁷⁰ Kritikken går på, at teorierne synes at forudsætte, at folk er motiveret for at opretholde fælles samfundsinstitutioner alene på baggrund af politiske principper og en abstrakt retfærdighedssans.⁷¹ På baggrund af denne kritik har liberale nationalister fremført ovennævnte retfærdigheds- og omfordelingsargument, der siger, at omfordeling kræver, at man føler solidaritet med de mennesker, som indgår i en samfundsmæssig orden for omfordeling. Retfærdighedsprincipperne kan ikke blot virkeliggøres med baggrund i en forpligtelse på en retkrævende omfordeling på et abstrakt plan, eftersom den ikke knytter enkeltindivider til specifikke politiske institutioner mv. Statsgrænser mellem liberale stater markerer ikke nogen grænser i forhold til retfærdighedsopfattelse eller liberal-demokratiske principper. En fælles national identitet bidrager i denne kontekst til skabelsen af den påkrævede samfundsmæssige solidaritet.⁷²

Historisk er statsgrænser kun i yderst få tilfælde blevet fastlagt på grundlag af nationale grænser, fx den dansk-tyske grænse fra 1920, der er udformet på grundlag af to folkeafstemninger som følge af den nationale selvbestemmelsesret og nationalitetsprincippet. Ellers er statsgrænser i vidt omfang resultatet af krig, erobringer, køb, giftermål og traktater. De moderne demokratiske stater må imidlertid søge en legitimering i den nationale selvbestemmelsesret og den personlige autonomi. Nationalismen tildeler staten en intimitet i forhold til at forbinde fortiden, nutiden og fremtiden. Individerne i staten føler, at de er en del af en kontinuerlig enhed med gensidige afhængigheder og ansvarsforpligtelser, der styrker viljen til at forfølge fælles mål. Ifølge Tamir formår nationalismen at omskabe stater til hjemlande, til hvilke man føler sig knyttet ud fra kærlighed og skæbne snarere end instrumentelle overvejelser. Når et sådant tilhørsforhold er associeret med staten, forvandles politiske institutioner *from bureaucratic entities into an extended family, although the kinship ties in question are highly metaphorical.*⁷³ Stater, der isoleret set er kontingente historiske fænomener, bliver med nationalismen omdefinert til nationalstater.

På baggrund af ovennævnte begrebsdefinition af det moderne konstitutionelle monarki inden for rammerne af en værdiorienteret begrebsanalyse er den konstitutionelle monark et upolitisk statsoverhoved, og på den måde fungerer monarken som en neutral garant for demokratiet. Samtidig er det moderne afpolitiserede monarki et nationalt samlingsymbol.

---

⁷⁰ Kymlicka: *Contemporary*, 244-64.

⁷¹ For den kommunitaristiske kritik, se Taylor: 'Alternative Futures', 183-229; Sandel: *Democracy's Discontent*.

⁷² Den empiriske kritik af retfærdigheds- og omfordelingsargumentet har bl.a. fremført, at selv i nationalt heterogene stater, der aktivt anerkender de forskellige nationer gennem multikulturelle politikker, er der støtte til velfærdsstaten, Kymlicka og Banting (red.): *Multiculturalism and the Welfare State*.

⁷³ Tamir: *Why Nationalism*, 40.

De liberale nationalstater fungerer ifølge det liberalnationale argument som etiske og historiske fællesskaber, som søger deres legitimering i nationalismen og nationale værdier. Den liberale nationalisme anerkender også en såkaldt kulturnationsforståelse, forstået som at nationer til dels er objektive fænomener, der kan identificeres på baggrund af objektive kriterier som eksempelvis sprog, en fælles kultur og fælles historie. Den liberale nationalisme hævder, at de moderne liberale demokratier er afhængige af nationalismen som en legitimerende faktor og eksistensberettigelse. Ifølge liberale nationalistere fungerer nationale værdier derfor som grundlag for en legitimering af de moderne demokratier. På den baggrund kan man derfor inden for den liberale nationalisme begrunde og retfærdiggøre monarkiet som en national værdi, der legitimerer den demokratiske styreform. Det demokratiske argument for det moderne konstitutionelle monarki danner dermed grundlag for en konstitutionel-demokratisk legitimitet på statsniveau.

9.3. Det nationale argument

Det andet formulerede argument for monarkiet lyder, at monarken i et moderne konstitutionelt monarki fungerer som et nationalt symbol. Og som et nationalt samlingsymbol er monarken i stand til at sikre sammenhængskraften i samfundet. Sammenhængskraften i samfundet i de moderne liberale nationalstater i Europa er i dag hovedsageligt problematiseret af to udviklingstendenser i form af dels en kulturel pluralisme, dels en regionalisering og en afgivelse af suverænitet til overstatslige institutioner og unioner som fx EU. Disse to forhold vil blive nærmere analyseret og diskuteret inden for konturerne af det nationale argument og den liberale nationalisme.

9.3.1. Kulturel pluralisme

- (I) Den første præmis i det nationale argument: Liberale nationalistler anerkender som helhed kulturel pluralisme og behovet for en fortyndet national identitet uden etniske eller religiøse affiliationer.

I spørgsmålet om forholdet mellem nationalitetsprincippet og kulturel pluralisme, som i dag i mere eller mindre udtalt grad er et gennemgående fænomen i de demokratiske nationalstater i Europa, opstiller Miller to diametralt modsatte tilgange. Radikal multikulturalisme betragter staten som en arena, inden for hvilken flere forskellige former for individuelle og kollektive identiteter skal have lov til at sameksistere, og hvor nationale identiteter ikke tillægges nogen privilegeret position. Inden for den konservative nationalisme tilskrives nationale identiteter omvendt positionen som de mest essentielle kollektive identiteter, der i relation til eksempelvis immigration har forrang for liberale individuelle frihedsrettigheder.⁷⁴

Miller afviser begge indfaldsvinkler. Den radikale multikulturalisme tager fejl, når den dels graduerer bestemte former for identiteter, dels negligerer etniske minoriteters behov for og ønske om at tilhøre det nationale fællesskab. Derudover medfører et yderligtgående multikulturalistisk perspektiv et ensidigt fokus på snævre gruppebaserede subnationale identiteter som fx køn, klasse eller etnicitet, der ligesom nationale identiteter er socialt konstruerede, og som derfor ikke kan påberåbe sig nogen identitetspolitisk særstatus på bekostning af de nationale identiteter. Endelig opstiller den radikale multikulturalisme urealistiske krav over for majoritetsbefolkningen i dens fordring om tildeling af særrettigheder til minoritetsgrupper; forlangender, der ifølge Miller ikke rimeligvis kan stilles uden eksistensen af en fælles identitet.⁷⁵

Såvel kritikere som forsvarere af liberalismen har anfægtet, at liberale principper kan retfærdiggøre nationale minoritetsrettigheder. En af liberalismens centrale kongstanke er moralsk individualisme, dvs. det synspunkt, hvor gyldige moralske normer og værdier blot er at forstå som hensyn til konkrete enkeltindivider. Med denne grundtanke synes der kun at være rum for implementering af individuelle, og ikke kollektive, rettigheder. Den canadiske filosof Charles Taylors kommunitaristiske kritik af liberalismen har påpeget, at liberalismen totalt ser bort fra konteksten for det individuelle valg, der ifølge Taylor altid er situeret i kulturelle fællesskaber. Han

---

⁷⁴ Miller: op.cit., 119-20.

⁷⁵ Ibid., 130-40.

anvender i den sammenhæng begrebet liberal atomisme, som implicerer, at individer ikke behøver nogen kulturel kontekst for at give mening til deres egne personlige valg eller anvende deres kapacitet til at foretage valg.⁷⁶ Rawls har inden for den liberale politiske filosofi plæderet for et retfærdigt samfund, hvor vi som enkeltindivider er anerkendte som ligeværdige borgere, og ikke som følge af et specifikt tilhørsforhold til et kulturelt fællesskab.⁷⁷

Den canadiske filosof Will Kymlicka argumenterer imidlertid for, at man inden for den liberale tradition kan forsvare gruppe-specifikke rettigheder for nationale mindretal. Mindretalsgrupper bør ifølge ham udstyres med særlige rettigheder af staten i kraft af deres unikke position og historie i befolkningen, og fordi *members of minority cultures can face inequalities which are the product of their circumstances or endowment, not their choices or ambitions.*⁷⁸ Kymlicka definerer tre former for gruppespecifikke rettigheder: nationale mindretals ret til selvstyre inden for rammerne af de multinationale stater, polyetniske rettigheder, dvs. særrettigheder til immigrantgrupper, som fx tilladelse til at holde søndagsåbent for jøder og muslimer i Storbritannien, og ret til politisk grupperepræsentation, dvs. proportional parlamentarisk repræsentation af nationale mindretalsgrupper efter demografi som positiv særbehandling for at rette op på deres underrepræsentation.⁷⁹

I sit liberale defensorat for gruppe-specifikke rettigheder for nationale mindretal foretager Kymlicka en distinktion mellem ekstern beskyttelse og interne restriktioner. De tre typer af gruppendifferentierede rettigheder for statsborgere kan rubriceres under ekstern beskyttelse, hvor formålet er at beskytte en given minoritetsgruppe mod majoritetens økonomiske eller politiske magtstruktur. Ekstern beskyttelse i relationer mellem grupper kan dermed være berettiget for at fremme lighed, men ikke som et påskud for at implementere en systematisk undertrykkelse af flertalsbefolkningen som fx apartheid i Sydafrika. Interne restriktioner, der involverer etniske eller nationale gruppers anvendelse af statsmagten til indskrænkning af deres egne medlemmers frihed, kan dog ifølge Kymlicka ikke retfærdiggøres ud fra et liberalt perspektiv, i det omfang de begrænser enkeltindividets autonomi. Kymlicka medgiver imidlertid, at bl.a. polyetniske rettigheder kan bruges som interne restriktioner i indvandrer miljøer, fx til at påtvinge medlemmer af etniske minoriteter en traditionel kulturel praksis. Men han understreger samtidig, at en sådan

---

⁷⁶ Holtug et al.: *Det retfærdige*, 239-40; Kymlicka: *Contemporary*, 251-52.

⁷⁷ Rawls: *A Theory*, 544-45.

⁷⁸ Kymlicka: *Liberalism, Community*, 190.

⁷⁹ *Ibid.*: *Multicultural*, 26-33.

undertrykkende praksis ikke er en logisk følge af en multikulturalistisk identitetspolitik, men blot en uhensigtsmæssig følgevirkning af et politisk ønske om at fremme etnisk og kulturel diversitet.⁸⁰

Miller afviser gruppe-specifikke rettigheder for nationale mindretal, herunder ret til politisk grupperepresentation. Nationalitetsprincippet lægger ifølge Miller op til en værdirepublikansk idé om borgernes aktive deltagelse i det offentlige liv og et deliberativt demokrati som de bedste midler til at træffe politiske beslutninger. Særlige rettigheder for etniske eller religiøse mindretal kan være en mulighed, men kun som den næstbedste løsning i stedet for frivillige og åbne selektionsprocedurer, hvor fokuset er på den valgte kandidats status som samfundsborger og ikke som en repræsentant for en specifik minoritet. Gruppe-specifikke rettigheder bør ikke opstilles som et politisk ideal, da de potentielt kan true den transformative politiske proces i det deliberative demokrati ved at udvikle en form for snæver sekterisk partikularisme, der ikke har blik for overordnede, almene perspektiver for samfundsudviklingen. Miller konkluderer derfor, at specielle rettigheder for nationale mindretalsgrupper, der går udover hvad ligebehandling tilskriver, vil gøre forskellene i gruppetilhørsforhold rigide og fastlåste og dermed ødelægge den fælles nationalitetsfølelse, som demokratiet afhænger af.⁸¹

Der er dog ikke konsensus om Millers afvisning af gruppe-specifikke rettigheder blandt liberale nationalister. Med sin brede, kulturel-individualistiske fortolkning af national selvbestemmelse tilslutter Tamir sig ønsket om særlige rettigheder for nationale mindretal, der ifølge hende bør afspejle den individuelle ret til kultur. De specifikke rettigheder har til formål at beskytte og bevare minoriteternes distinkte kulturelle identitet, hvor endemålet på ingen måde er, at de pågældende nationer skal danne deres egne stater, men tværtimod konstituere et flertal sammen inden for minoritetsgruppen.⁸² Omvendt argumenterer Tamir imidlertid imod Kymlickas definition af kulturelt medlemskab eller tilhørsforhold som et iboende fænomen i den enkelte persons identitet, da denne udlægning ikke formår at indfange betydningen af kulturelle valg som konstitutive og en generel bestanddel af menneskelige præferencer og optioner.⁸³

Konservative nationalister betragter nationen ud fra horisontale identitetsmæssige forbindelser til nationale medborgere og en fælles fortid og nutid, såvel som vertikale bånd til etablerede institutioner, der anses for autoritative. Analogien til den konservative forståelse af nationen er

---

⁸⁰ Ibid., 35-44. Kymlicka har tillige udfoldet sit argument i *Liberalism, Community*, kap. 8-11, 162-236. Se endvidere *Contemporary*, 338-43.

⁸¹ Miller: op.cit., 146-54; han afviser argumentet om, at gruppe-specifikke rettigheder skal sikre de nationale mindretals overlevelse, da det empirisk kan godtgøres, at disse i størstedelen af menneskehedens historie har levet og overlevet uden særlige rettigheder.

⁸² Tamir: *Liberal*, 76-77.

⁸³ Ibid., 38-48.

familien, hvor hvert enkelt medlem har sin plads og sine opgaver i en organisk helhed. Den konservative nationalisme implicerer, at staten formelt og legalt bør anerkende de institutioner, hvorigennem nationen udtrykker sig, eftersom statens autoritet er nært forbundet med nationens autoritet. Eksempelvis skal den dominerende kirkelige institution gives en særstatus med særlige rettigheder og pligter, der er forbeholdt den nationale kirke og derfor ikke på samme måde kan udstrækkes til at gælde for religiøse institutioner, som repræsenterer nationale mindretalsgrupper. Nationale institutioner bør have privilegerede samfundspositioner for at eksplicite deres autoritet. Endelig forudsætter den konservative organismetanke ifølge Miller, at overbevisninger og praksisser i forbindelse med nationalitetsfølelsen bør beskyttes imod rationel-baseret kritik.⁸⁴

Liberala nationalister anskuer ligeledes nationen på grundlag af horisontale bånd. For Miller har de konservative nationalister en valid præmis, når de hævder, at en velfungerende stat hviler på en præpolitisk følelse af fælles nationalitet. Samtidig opfatter den konservative nationalisme nationen, dens værdier og de autoritative institutioner, der repræsenterer den, fx den nationale kirke og monarkiet, som uforanderlige fænomener, der kræver en rodfæstet loyalitet af befolkningen. Derved når de konservative nationalister efter Millers overbevisning frem til en falsk konklusion, der siger, at denne nationalitetsfølelse kun kan opretholdes ved at fastfryse en eksisterende national identitet og stå vagt om de institutioner, der eksponerer denne.

Ifølge Miller er den historiske og nationale arv ikke uantastelig, eftersom han delvist anvender et socialkonstruktivistisk nationsbegreb, hvor nationer forstås som ”forestillede fællesskaber”. Nationens principper, normer og idealer er ikke statiske størrelser, der på én gang er givet, men tilsammen danner de et fælles udgangspunkt for en dynamisk og kollektiv demokratisk tolkning af, hvad den nationale kultur og identitet bør indeholde. Nationsforståelsen skal derfor i Millers optik udformes og fortsat omformes i en kontinuerlig proces med henblik på at inkludere nationale mindretal, herunder indvandrede mindretal, og give dem mulighed for at påtage sig den nationale identitet. Der bør i opposition til den konservative nationsopfattelse være en bestræbelse på at sikre statens neutralitet over for divergerende opfattelser af det gode. Det betyder fx, at hvis en bestemt religiøs eller historisk arv bliver kontroversiel, må dens position som en del af den nationale offentlige kultur nedtones eller fjernes.⁸⁵

Miller afviser således både det konservativnationale argument om, at indvandrede mindretal må assimileres og tilpasse sig nationen og dens autoriteter, og den radikale multikulturalismes idé om særskilte gruppe-identiteter, hvor nationale identiteter efterlades uden nogen betydning. I stedet

---

⁸⁴ Den konservative nationalisme er i et filosofisk perspektiv især repræsenteret ved Scruton: *The Meaning*.

⁸⁵ Miller: op.cit., 124-30. Om Millers syn på immigration i et liberalt nationalt perspektiv, se Miller: *National*, 201-30.

advokerer han for et liberal-demokratisk princip, der tilsiger, at nationale identiteter og specifikke gruppe-identiteter kan sameksistere i multikulturelle samfund, på betingelse af at parterne anerkender hinandens ret til at udvikle og manifestere deres respektive identiteter og hinanden som ligeværdige i en fortløbende demokratisk debat om indholdet i nationen.

9.3.2. Fortyndet national identitet

På trods af indbyrdes uenighed om kollektive rettigheder er liberale nationalister fælles om at anerkende kulturel pluralitet som et centralt element i den moderne diskussion om national identitet. I moderne kulturel-pluralistiske stater, der samtidig er liberale demokratier, kan en fælles national identitet ifølge liberale nationalister ikke være baseret på etnicitet, religiøs tro eller en bestemt opfattelse af det gode. Ved at foretage en fortynding af national identitet synes det umiddelbart muligt at forene multikulturalisme med en national identitet, der ikke har nogen etniske associationer. Nationalitetsfølelsen bliver dermed knyttet til udelukkende at centrere sig om loyalitet over for politiske institutioner og principper.

Miller fremdrager i den forbindelse USA som empirisk eksempel på en statsdannelse, hvor det er lykkedes at kombinere en tværkulturel patriotisme over for konstitutionen og dens indbyggede principper med konkrete forestillinger om fælles national samhørighed og historie. Miller afviser således ideen om, at USA's nationale identitet blot er begrundet i fælles liberale værdier som frihed, individuelle rettigheder og muligheder. Fra 1800-tallet og frem til i dag har der sideløbende været konkurrerende og snævrere, etnisk-baserede tilgange til den amerikanske nationsdannelsesproces. USA's eksempel kan dog ikke ifølge Miller tjene som nogen universel model for andre liberale demokratier, der varierer betydeligt fra lande, hvor multikulturelle identitetsdannelser er indarbejdede i den nationale identitet (fx Canada), til vesteuropæiske stater, hvor den nationale homogenitet udfordres af immigrerede kulturelle minoriteter.

Som et europæisk forsøg på at forene kulturel pluralisme med nationale identiteter fremhæver Miller det franske nationsbegreb, der som nævnt blev lanceret i forbindelse med Den Franske Revolution i 1789, hvor den tredje stands repræsentanter udråbte sig selv som nationalforsamling, som i deres øjne repræsenterede det franske folk og den franske nation, og på den baggrund krævede man magten i den franske stat. Inden for det franske nationsbegreb opfattes nationen som et bestemt politisk-kulturelt fællesskab, hvortil nationalfølelsen dermed er knyttet. Det franske

nationsbegreb havde indtil 1990'erne den konsekvens, at alle født på fransk territorium kunne gøre krav på fransk indfødsret (borgerret), idet retten blev baseret på fødestedet, kaldet "jus soli" ("jordens ret"). Hvor det franske nationsbegreb tillægger politisk overbevisning i en tilslutning til Revolutionens idealer og fælles kultur essentiel betydning, accentuerer det tyske nationsbegreb betydningen af fælles herkomst, afstamning, etnicitet og hjemstavn i forhold til tildeling af statsborgerskab. Dette biologiske slægtskab benævnes "jus sanguinis" ("blodets ret"). De fleste europæiske stater har med Storbritannien og Frankrig som vigtigste undtagelser anvendt "jus sanguinis" i forhold til tildeling af statsborgerskab.⁸⁶

Det franske nationsbegreb lægger ifølge Miller op til en nødvendig fælles indsats for at inkorporere indvandregrupper i den franske nationale identitet, som kan bruges som model for en fortyndet national identitet i de liberale demokratier. I spørgsmålet om en fortynding af den nationale identitet slår Miller til lyd for en salomonisk løsning, hvor de eksisterende nationale identitetsdannelse bør give afkald på elementer, der forekommer frastødende for andre gruppeidentiteter, der til gengæld også bør være villige til at adoptere en inkluderende nationalisme, hvor de dele af deres værdier, som strider imod principperne for en sådan, bortkastes. Den inklusive nationalitetsfølelse videregives ifølge Miller bedst i uddannelsessystemet, hvor opgaven er at gøre eksempelvis immigranter til demokratiske medborgere og fortrolige med nationale traditioner og, ikke ukritisk, stolte af deres nye land.⁸⁷

Hvilke faktorer bevirker da en følelse af national samhørighed inden for konturerne af en fortyndet national identitet? Svaret involverer typisk en fælles historie, et fælles territorium, et fælles sprog og fælles offentlige institutioner. Borgerne i nationalstaten har en følelse af tilhørsforhold til et bestemt historisk samfund, fordi de deler sprog og historie, og de deltager i fælles sociale og politiske institutioner, der anvender det fælles sprog, og som manifesterer og fastholder den fælles historie, og endelig ser de deres livsvalg bundet op på samfundet og samfundsinstitutionernes fortsatte eksistens. Denne fortyndede nationale identitet promoverer

---

⁸⁶ Med det franske nationsbegrebs forhistorie var det følgelig den daværende politiske statsdannelse, Frankrig, der kom til at definere grænserne for den nye forestilling om en fransk nation. Fra 1800-tallet og frem søgte man fra centralmagts side at assimilere de historiske nationale mindretal, fx bretonere, i den franske nation ved bl.a. at forbyde deres nationale sprog og gøre franskundervisning tvungen i skolen. Miller forsvarer denne politik som en nødvendig forudsætning for at udvikle Frankrig som en økonomisk og politisk integreret enhed, Miller: *On Nationality*, 143, fodnote 41.

⁸⁷ Ibid., 141-43.

liberale stater for at sikre, at statsborgerne opfylder deres samfundsmæssige forpligtelser over for medborgere og staten.⁸⁸

9.4. Monarkiets placering inden for kulturel pluralisme

- (II) Den anden præmis i det nationale argument: En række kongehuse i multinationale europæiske monarkier søger aktivt at være det nationale samlingspunkt inden for rammerne af en fortyndet national identitet.

I det 21. århundredes Europa findes der tre multinationale statsdannelser, som også er monarkier: Storbritannien, Belgien og Spanien. De tre stater er primært kendetegnet ved sproglige, kulturelle, historiske og regionale modsætningsforhold, der kan føres tilbage til, at landenes divergerende nationale grupperinger historisk har haft deres egne fyrstestater: i Storbritannien eksempelvis kongeriget Skotland, der nedlagdes i 1707 i forbindelse med oprettelsen af den britiske statsdannelse, i Spanien fx fyrstendømmet Catalonien, der var fyrstestat i Den Aragonske Krone indtil 1714, og i Belgien, hvor flamlænderne fra middelalderen havde deres egen stat i grevskabet Flandern indtil 1795, der fra slutningen af 1400-tallet var under habsburgsk styre sammen med hovedparten af det nuværende Belgien. Storbritannien og Spanien er eksempler på politiske unioner, der på forskellig vis er opstået som følge af mediatiseringer af fyrstestater; en proces, der førte til dannelsen af centralstyrede territorialstater. Belgien er opstået som nationalstat i 1830-31 ved en løsrivelse fra Nederlandene, men staten har fra sin dannelse været en multinational stat, hvor der har været kulturelle, sociale, økonomiske og nationalpolitiske stridigheder mellem de fransktalende vallonere og de flamsk(nederlandsk)talende flamlændere.⁸⁹

Kongehusene i Storbritannien, Belgien og Spanien forsøger at udgøre det nationale samlingspunkt i de tre respektive statsdannelser. I Storbritannien har eksempelvis de mandlige medlemmer af kongehuset siden begyndelsen af 1800-tallet under deres besøg i Skotland ved særlige lejligheder båret den traditionsrige skotske kilt. Den britiske tronfølger, prins Charles af Wales (1948-), og hans ældste søn, prins William (1982-), den kommende prins af Wales, kan i et vist omfang tale walisisk og udtale gælisk. I Belgien kan den nuværende belgiske dronning, Mathilde (1973-),

---

⁸⁸ Kymlicka: *Contemporary*, 265.

⁸⁹ Kearney: 'Nation building', 43-54.

gemalinde til kong Philippe 1. (2013-), tale både fransk og flamsk flydende. Det belgiske kongepars fire børn taler alle de tre officielle sprog i Belgien: fransk, flamsk og tysk. Alle fire børn har gået på flamsktalende skoler, hvilket for den ældste, tronfølgeren prinsesse Elisabeth (2001-), hertuginde af Brabant, er første gang, at en kommende belgisk monarks uddannelse er foregået på flamsk i det traditionelt franskorienterede belgiske kongehus. I Spanien taler kong Filip 6. (2014-) både spansk (castiliansk) og catalansk, som siden 1978 har været anerkendt som officielt sprog, analogt med walisisk og gælisk i Storbritannien, som opgav den unitære sprogpolitik i 1960'erne.⁹⁰

Såvel Storbritannien som Belgien og Spanien er multinationale stater og liberale demokratier, hvorfor alle tre landes respektive nationale identiteter må bero på et fortyndet indhold uden etniske eller religiøse kriterier. Samtidig er alle tre stater qua deres multinationale karakter splittede i forhold til sprog og historie, der som ovenfor nævnt normalt fungerer som det kit, der binder landene sammen i en fortyndet national identitet. Tilbage står derfor fælles offentlige institutioner som identitetsmarkører, og derved får monarkiet som samfundsinstitution en væsentlig funktion som den samlende instans i de tre staters fortyndede nationale identiteter.

Det Danske Rige, der består af Danmark, Færøerne og Grønland, kan modsat Storbritannien, Spanien og Belgien ikke karakteriseres som en multinational statsdannelse, da færingerne og grønlænderne kun udgør en meget begrænset andel i forhold til den danske nation. En parallel til forholdet mellem det britiske kongehus og Skotland er det danske rigsfællesskab mellem Danmark, Færøerne og Grønland, hvor medlemmer af det danske kongehus efter 2. verdenskrig under deres besøg på Færøerne og i Grønland har båret hhv. den færøske og grønlandske nationaldragt og deltaget i forskellige kulturelle arrangementer, fx den færøske kædedans, for dels at vise en særlig respekt over for færingerne og grønlænderne, dels for at markere samhørigheden mellem de to nordatlantiske rigsdele og Danmark.⁹¹

Danmark hører til gruppen af traditionelt homogene europæiske nationalstater, hvis befolkninger fra anden halvdel af det 20. århundrede successivt er blevet stadigt mere nationalt heterogene og multikulturelle som følge af immigration fra ikke-vestlige kulturer; en udvikling, der følgelig også gør sig gældende i multinationale stater som Storbritannien, Belgien og Spanien. Den danske monark, dronning Margrethe 2. (1972-), har ikke mindst med sine nytårstaler forsøgt at bygge bro

---

⁹⁰ Sievers: *The Highland*, 22-25; Benson: *Charles*; Abbott: *The Biography*; monarchie.be. 'The Queen', 'Princess Elisabeth, Duchess of Brabant'; Felipe VI: 'Palabras de su'.

⁹¹ Under sine besøg på Færøerne har dronning Margrethe 2. altid afsluttet sine officielle taler med et færøsk afsnit; dronningen taler ikke det færøske sprog, men kan udtale og læse færøsk. Et udtryk for Færøernes og Grønlands øgede selvbestemmelse i rigsfællesskabet, var det, da kronprinseparret i 2011 gav deres to yngste børn, tvillingerne prins Vincent og prinsesse Josephine, grønlandske navne: Minik og Ivalo, Hauge: 'Kongehuset og Færøerne', 38, 44, 57-58; Larsen: *De dybeste*, 189-231.

mellem indvandrergupper og den danske majoritetsbefolkning, hvor dronningen har italesat kulturmødet som en gensidig interaktion, hvor begge parter i et vist omfang løbende må give køb på grundfæstede og indgroede forestillinger for at kunne leve sammen som borgere i et moderne demokrati.⁹²

Norge hører ligesom Danmark til gruppen af nationalstater, som grundet ikke-vestlig indvandring i dag i langt højere grad bærer præg af kulturel diversitet end for bare få årtier siden. I en tale i forbindelse med sit 25-års regeringsjubilæum i 2016 søgte den norske kong Harald 5. (1991-) at omfavne og forene det kulturelt mangfoldige norske samfund ved eksplicit at omtale indvandrere fra eksempelvis Afghanistan og Pakistan som naturlige dele af det norske nationale fællesskab. I den forbindelse refererede han til sin egen farfar, kong Haakon 7. (1905-57), der selv var indvandret til Norge fra Danmark i 1905, da det moderne norske kongehus grundlagdes, og farmoren, dronning Maud (1869-1938), der kom fra Storbritannien.⁹³ Med denne tale anvendte den norske monark således kongehusets egne historiske og dynastiske transnationale forbindelser som en national legitimering af monarkiet, der gør det i stand til at fungere som et nationalt samlingspunkt i det moderne multikulturelle norske samfund.

Med disse empiriske eksempler forekommer det tydeligt, at en række monarkier i Europa søger at virke som facilitatorer for en national sammenhængskraft, hvor målet synes at være, at monarkerne skal tillægges rollen som inkarnationen af den nationale, symbolske enhed i deres respektive nationalt og kulturelt sammensatte stater. Spørgsmålet er imidlertid, om de moderne konstitutionelle monarkier kulturelt set formår at virke som neutrale instanser inden for rammerne af en fortyndet national identitet.

---

⁹² Ettrup: *Dronningens*; se særligt nytårstalen 2006, 80-81; Larsen: *De dybeste*, 293-311.

⁹³ Berglund: 'The king's speech'. Kongen udtalte bl.a.: *Norwegians are girls who love girls, boys who love boys and girls and boys who love each other. Norwegians believe in God, Allah, everything and nothing*, *ibid.*: 'Royal garden party'.

9.5. Neutralitetsprincippet

- (III) Den tredje præmis i det nationale argument: Med nuanceforskelle tager liberale nationalister udgangspunkt i et moderat neutralitetsprincip.

Det såkaldte neutralitetsprincip hører til blandt de mest centrale liberale forestillinger og grundsætninger. Ifølge dette princip må den liberale stat ikke aktivt fremme eller hæmme bestemte opfattelser af det gode, men skal være neutral mellem dem. Liberalister mener dermed, at staten bør undlade at favorisere bestemte gruppers kulturelle værdier. Generelt bør staten ikke tilrettelægge sin politik ud fra en bestemt opfattelse af, hvad der gør et liv værdifuldt. Staten bør derimod ene og alene sikre en retfærdig ramme, inden for hvilken dens borgere selv kan udvikle sig og leve i overensstemmelse med egne opfattelser af det gode liv. Kymlicka forsvarer en statslig neutralitet ud fra den egalitaristiske tanke, at staten bør behandle alle lige og ikke eventuelt diskriminere mod mindretals afvigende opfattelser af det gode.⁹⁴

Neutralitetsprincippet indtager en fundamental placering i liberalisme/kommunitarisme-debatten, som særligt definerede den politisk-filosofiske diskussion i 1980'erne og 1990'erne.⁹⁵ I sin kommunitaristiske kritik af liberalismens sociale atomisme, dvs. forestillingen om, at samfundet kan reduceres til interaktioner mellem enkeltindivider, uafhængigt af den sociale kontekst, har Charles Taylor fremført den såkaldte sociale tese. Den sociale tese siger, at alle personer er indlejret i en bestemt social kontekst, der dels danner basis for udvikling af specifikke menneskelige kapaciteter, som fx at benytte et sprog, dels er historisk og kulturelt relativiseret, hvilket vil sige, at kapaciteten til at kunne leve et eksempelvis kritisk-reflekterende, autentisk liv kun kan udvikles i en moderne social kontekst.⁹⁶

Den sociale tese er forholdsvis ukontroversiel inden for den liberale politiske filosofi, hvor den almindeligvis er eksplicit accepteret.⁹⁷ Men Taylor og generelt kommunitaristerne påberåber sig den sociale tese i deres overordnede indvendinger mod en række centrale grundsætninger inden for liberalismens værdigrundlag, herunder særligt i Taylors tilfælde den kommunitaristiske kritik af liberalismens neutralitetsprincip. Taylor fastholder, at vores menneskelige egenskaber og værdier i

---

⁹⁴ Kymlicka: *Liberalism, Community*, 9-20, 76-97; se endvidere Rawls: *A Theory*; *ibid.*: *Political*; Dworkin: *A Matter*; Quong: *Liberalism without*.

⁹⁵ Se Lippert-Rasmussen: 'Kommunitarisme', 726-45; Kymlicka: *Contemporary*, 228-61.

⁹⁶ Taylor: *Philosophy*, 187-210.

⁹⁷ Rawls: *A Theory*, 563f.; Dworkin: *A Matter*, 230-33; Kymlicka: *Liberalism, Community*, 78-79; *ibid.*: *Contemporary*, 245.

vid udstrækning er bestemt af det fællesskab, vi er vokset op i og er en del af, og at disse værdier kun kan fremmes og opretholdes gennem aktiv statslig opbakning, bl.a. for at beskytte den eksisterende kulturelle struktur.⁹⁸

Et andet af Taylors kritikpunkter mod neutralitetsprincippet, er, at en stat bør hvile på et minimum af fælles værdier og en fælles historie, for derved at sikre en tilstrækkelig solid grad af identifikation og den demokratiske samfundsordens legitimitet. Ifølge Taylor er de demokratier, hvor den nationale identitet er tæt sammenvævet med de demokratiske institutioner og processer, præget af langvarig stabilitet og kontinuitet. At tilhøre en nation betyder i sidste ende at føle en loyalitet over for de demokratiske institutioner, der indgår som en integreret del af den nationale historie.⁹⁹

Liberale nationalister mener, at promoveringen af en fælles national kultur er forenelig med liberale værdier og dermed med den generelle neutralitetsfordring, som hviler på den liberale stat. Miller beskriver således en offentlig kultur som et sæt af forskellige forståelser af, hvordan en gruppe mennesker kollektivt skal leve deres liv sammen. Disse forståelser kan inkludere politiske principper som demokrati og retsstatsprincip, men også sociale normer som fx køkultur og kulturelle idealer som fx religiøse overbevisninger. Den offentlige kultur er med andre ord ikke monolitisk og altomfattende, hvorved der er plads til private kulturer inden for nationen, som derfor ikke bestemmer, hvordan individer og mindretal skal leve deres private liv.¹⁰⁰

Neutralitetstesen er derfor forenelig med det at have en national identitet, der så vidt muligt bør være uafhængigt af gruppe-specifikke kulturelle værdier. Miller understreger dog, at det ikke er *feasible to aim for complete cultural neutrality: a national language, for instance, is invariably to some extent the bearer of the culture of the people whose language it originally was.*¹⁰¹ Men på andre områder kan nationale symboler og institutioner med god grund adskilles fra gruppe-specifikke normer, fx ved officielt at erklære et samfund, der er religiøst splittet, for multireligiøst eller sekulært. I praksis er dette dog vanskeligt realiserbart, medgiver Miller, bl.a. fordi begge tilgange samtidig også er udtryk for partikulære kulturelle verdenssyn. Miller argumenterer derved for, at neutralitetsprincippet og særligt kulturel neutralitet ikke skal forfølges radikalt, hvilket i øvrigt er en umulighed. Man bør i stedet søge at efterstræbe princippet om kulturel neutralitet i en

---

⁹⁸ Taylor: *Philosophy*, 204-06.

⁹⁹ Ibid.: 'Alternative Futures', 183-229; *ibid.*: *Wieviel*, 11-29.

¹⁰⁰ Miller: *On Nationality*, 26.

¹⁰¹ Ibid., 137.

moderne tidsalder, hvor nationalstatslige identiteter udfordres af kulturel pluralitet. Miller slår dermed til lyd for en moderat version af neutralitetsprincippet.

Tamir kalder neutralitetsprincippet forstået som konsekvensmæssig neutralitet, der siger, at statslig politik ikke må have ikke-neutrale konsekvenser, for en illusion. Dette gælder særligt i de moderne velfærdsstater med en omfattende social omfordelingspolitik og statslige støtteordninger til eksempelvis kultur- og erhvervsliv. Statens politiske institutioner er uvægerligt indvævede i nationens kulturelle habitus i en politisk kultur, der reflekteres i bl.a. politiske normer og symboler som fx navnet på landets parlament, hvor Tamir nævner det israelske, hvis navn Knesset refererer til en central religiøs og politisk institution i perioden under Det Andet Tempel. Ideen om neutralitet som helhed og særligt kulturel neutralitet forbliver derfor alene liberale teoretiske forestillinger, der tenderer til forstillelse.¹⁰² Tamir anfægter desuden den liberale neutralitetsdoktrins syn på staten, hvis institutioner anses for at være upartiske, upersonlige og rationelle, hvormed der legitimt åbnes op for en diskrimination imod alle i opposition til konsensus og statens handlinger og politik, fx minoritetsgrupper og dissidenter.

Tamir opererer dog som liberal nationalist også implicit med et moderat neutralitetsprincip, da hun jf. begrebet ”committed nationalism” advokerer for en nationalisme, der bl.a. er demokratisk forpligtet på at sikre rettighederne for kulturelle mindretal i nationalstaterne.¹⁰³

9.5.1. Et kulturelt neutralt monarki?

- (IV) Den fjerde præmis i det nationale argument: Monarkiet er inden for en fortyndet national identitet og et moderat neutralitetsprincip en kulturel neutral institution i kraft af sin konstitutionelt fastlagte ikke-deltagelse i samfundslivet.

Historisk medførte Reformationen i 1500-tallet, at de protestantiske fyrster i Europa fik mulighed for at gøre sig til statskirkens overhoved. Den britiske monark er i dag i henhold til love fra 1534 og 1558 overhoved for den anglikanske Church of England (fra 1534), som siden 1921 har været den eneste britiske statskirke i Storbritannien. Ved tronbestigelsen skal den britiske monark i overensstemmelse med den lovfæstede kroningsed fra 1688 og 1910 aflægge en ed, hvor monarken

---

¹⁰² Tamir: *Liberal*, 145-49.

¹⁰³ *Ibid.*: *Why Nationalism*, 179.

lover at være en trofast protestant, som vil opretholde Church of England.¹⁰⁴ Ifølge tronfølgeoven af 1701 er de arveberettigede til den britiske trone begrænset til dem, der ikke fra fødsel eller via giftermål er romersk-katolske, eller indtil 2015 havde giftet sig med en romersk-katolik.¹⁰⁵

Den danske grundlov (1849ff.) fastslår, at kongen skal høre til den evangelisk-lutherske kirke (1953: § 6), der er den danske folkekirke og understøttes som sådan af staten (1953: § 4). Den norske Eidsvoll-forfatning fra 1814 foreskriver ligesom den danske konstitution statsoverhovedets religiøse tilhørsforhold (§ 4 i den nuværende grundlov). Efter 2012 har Norge ikke længere nogen statsreligion defineret i forfatningen, men den evangelisk-lutherske kirke er på grundlag af forfatningen reelt fortsat Norges statskirke og understøttes som sådan af staten (§ 16). Fra 2012 er den norske monark ikke længere overhoved for Den Norske Kirke, men jævnfør paragraf 4 skal monarken fortsat tilhøre den evangelisk-lutherske religion. Denne paragraf blev beholdt, angiveligt efter pres fra kong Harald 5. I år 2000 ophørte den svenske kirke som statskirke i forbindelse med vedtagelsen af en ny kirkelov. Sverige blev med denne ændring officielt en sekulær stat. Den svenske stat har dog fortsat en særlig relation til den svenske kirke, eksempelvis reguleres visse dele af kirkens virke igennem en særlov. Medlemmerne af kongehuset bør fortsat være medlemmer af den svenske kirke, jf. successionsordningen fra 1810 (paragraf 4 i 1980-udgaven refererer fortsat til paragraf 2 i den svenske forfatning fra 1809, der blev afløst af den nuværende grundlov i 1975, som fastslår kongens tilhørsforhold til den svenske lutheranske kirke), for at beholde deres arveret.¹⁰⁶

Religionsfriheden, der betragtes som en fundamental liberal frihedsrettighed i liberale forfatninger, er således ved lov fortsat ikkeeksisterende for den britiske monark og de skandinaviske monarker, skønt Norge og Sverige med forskellig vægt ved forfatningsændring og ny lovgivning har søgt at adskille kirken fra staten. Den svenske successionsordning er i dag en af i alt fire love, der tilsammen udgør den samlede svenske forfatning. Storbritannien har modsat de tre skandinaviske lande ikke nogen samlet, nedskrevet forfatning.¹⁰⁷

Det lovfæstede og grundlovsfæstede krav om statsoverhovedets konfessionelle tilknytning og dermed ingen fuldt implementeret sekularisering med en adskillelse af kirke og stat strider åbenlyst

---

¹⁰⁴ Hazell: 'Monarchy in the Constitutional', 14.

¹⁰⁵ Ibid. Religion har været en vigtig komponent i opbygningen af en britisk national identitet i begyndelsen af 1800-tallet, der foruden anti-katolsk også var anti-fransk og anti-europæisk, Miller: *On Nationality*, 166. Det samme har historisk været tilfældet i de to andre multinationale monarkier, Belgien og Spanien, hvor den katolske tro har indtaget en vigtig funktion som nationalt identitetskriterium, Birke: 'Nation und Konfession', 395-416.

¹⁰⁶ Bjørn: *Blot*, 78-80; lovdata.no. 'The Constitution'; Larsen: 'Den norske konge'; svenskakyrkan.se. 'Svenska kyrkans historia'; lagen.nu. 'Successionsordning'.

¹⁰⁷ Nederlandene er det eneste protestantiske monarki i Europa med en nedskrevet forfatning, hvor denne (1815ff.) ikke kræver, at monarken skal tilhøre den protestantiske kirke; alligevel har den nederlandske kongefamilie traditionelt tilhørt den reformerte calvinisme, Cranmer: 'Monarchies and Religion', 94-101.

imod det liberale neutralitetsprincip, hvis man har en bred definition af, hvad udtrykket ”opfattelse af det gode” dækker. En snæver definition siger, at en opfattelse af det gode alene er en opfattelse af, hvad der gør en persons liv godt. En bredere definition siger, at også bl.a. religiøse opfattelser af, hvad der er værdifuldt, er opfattelser af det gode. De fleste liberalister vil abonnere på en definition af neutralitetsprincippet, der også indfanger eksempelvis religiøse opfattelser. Den forfatningsregulerede forbindelse mellem kirke og stat og det lovfæstede fravær af religionsfrihed for de skandinaviske statsoverhoveder og det britiske statsoverhoved strider både imod en konsekvensmæssig neutralitet, fx i forhold til andre trossamfund, og en begrundelsesmæssig neutralitet, der siger, at begrundelsen for statens førte politik ikke må henvise til bestemte opfattelser af det gode liv.¹⁰⁸

Taylors ovenfor beskrevne demokratibaserede argument imod neutralitetsprincippet, at princippet på længere sigt vil kunne medføre en underminering af legitimiteten for de demokratiske styreformer, peger på den liberale nationalismes understregning af de demokratiske stater behov for nationalismen og nationale værdier som legitimeringsgrundlag. Hvorvidt Taylors indvending er holdbar, afhænger følgelig i høj grad af, om den empiriske antagelse omkring kilderne til legitimiteten er holdbar. Man kan rettelig stille spørgsmålet, om ikke mange stater i dag er så multikulturelle og værdipluralistiske, at de kun vil blive opfattet som legitime af dele af deres indbyggere, hvis de ikke i mere substantiel forstand hviler på fx bestemte kulturer, religioner og værdier. Norge og Sverige har under indtryk af udviklingen fra monokulturelle nationalstater til multikulturelle, multireligiøse og multietniske samfund søgt en sekularisering ved at fremme en adskillelse mellem kirke og stat og dermed bestræbt sig på at opnå en kulturel neutralitet.¹⁰⁹

Spørgsmålet om staten skal være baseret på partikulære nationale værdier og specifikke kulturer og religioner må i kulturel-pluralistiske stater, der er organiseret som monarkier, nødvendigvis inddrage den monarkiske institution og se på dets funktion som en del af *substantive legitimacy*. Det moderne konstitutionelle monarki er en institution, hvis aktive deltagelse i samfundslivet eksplicit er udelukket af forfatningen. Det moderne monarki formår dermed som nævnt at være en neutral instans i forhold til den demokratiske styreform. At monarken ifølge forfatningen er obligatorisk medlem af et bestemt kirkesamfund må ud fra en umiddelbar betragtning indebære, at denne neutralitet ikke også kan omfatte kultur og religion. Men monarken har netop ikke taget aktiv stilling til sit religiøse og kirkelige tilhørsforhold, fordi det er konstitutionelt fastlagt. Monarken kan hermed heller ikke siges at have taget parti for nogen religion eller kirkeligt trossamfund, hvilket

---

¹⁰⁸ Rawls: *A Theory*, 329; *ibid.*: *Political*, 194.

¹⁰⁹ Nikolajsen: *Kirkens rolle*.

dog ikke er ensbetydende med, at monarken ikke personligt kan reflektere over sin tro og religiøse placering i samfundet. Det er en almindelig opfattelse, at for åbent at kunne møde andre kulturer og traditioner på lige fod må man nødvendigvis kende sin egen kultur og kulturelle ophav.¹¹⁰ På den baggrund har monarken en mulighed for at agere som kulturelt samlingspunkt i multikulturelle og -religiøse stater.¹¹¹

Den konstitutionelle monark er i stand til at virke som et samlende statsoverhoved i kraft af sin grundlovsfæstede ikke-deltagelse i samfundet og sin arveretlige adkomst til tronen, hvormed monarkiets upolitiske og upartiske placering i forfatningen sikres. Den britiske monark er formelt overhoved for Church of England, men har som konstitutionel monark ingen reelle kirkelige magtbeføjelser. Der er uenighed om, hvorvidt den danske monark kan betegnes som formelt overhoved for den danske folkekirke, grundet den danske grundlovs relativt vage formuleringer. Men det danske statsoverhoved har ligeledes som konstitutionel monark uanset formel status ingen magtbeføjelser over kirken.¹¹² Monarkens ikke-deltagelse i samfundslivet omfatter således også det kulturelle og religiøse område. Man kan her tale om en politisk nationalitet, som på ingen måde er politisk i betydningen partipolitisk, hvor monarken som et uvildigt statsoverhoved symboliserer hele nationen og dermed kan transcendere de kulturelle, sproglige og religiøse modsætningsforhold.

Den politiske nationalitet er baseret på den konstitutionelle monarks ikke-deltagelse i samfundslivet i dets bredeste betydning, der også inkluderer kultur og religion. I den kulturelle pluralitet, som i dag er dominerende i hovedparten af Europas ti arvemonarkier, kan en politisk nationalitet, som monarkiet er garant for, fungere som en erstatning for en kulturel nationalitet, som det bliver stadigt vanskeligere at udforme. Den politiske nationalitet kan ses som en fortyndet national identitet, hvortil monarkiet som fælles offentlig institution tillige hører. På trods af sit fastlagte konfessionelle tilhørsforhold, mest udpræget forfatningsmæssigt i de protestantiske monarkier, men de facto også i de katolske monarkier,¹¹³ hvor konge- og fyrstehusene traditionelt

---

¹¹⁰ Dronning Margrethe 2. har udtalt: *Under the constitution, as the Danish queen I am bound to the Lutheran faith, but that does not exclude people of other faiths. On the contrary, I believe that the fact that I am religious brings me closer to anyone with a different faith. Besides, I represent all people who are citizens of the Danish nation*, Ertel og Sandberg: 'I Would Not Say'.

¹¹¹ Det danske kongehus har eksempelvis med blød magt aktivt søgt at bygge bro til indvandrergupper for at fremme deres værdimæssige integration i et dansk nationalt fællesskab og dermed virke som den samlende institution for det kulturelt pluralistiske danske samfund, bl.a. ved dronningens nytårstaler og kongelige besøg i socialt belastede kvarterer. Den danskhed, som betones af kronprinsesse Mary med en ikke-dansk baggrund, kan indvandrergupper i højere grad spejle sig i end de indfødte medlemmer af kongehuset, Larsen: *De dybeste*, 301-03; Larsen et al.: *Amalienborg*, 179-80.

¹¹² Bjørn: *Blot*, 80-84.

¹¹³ Den romersk-katolske kirke er en international organisation, hvorfor man i katolske stater almindeligvis ikke har haft en statskirke med bestemmelse om, at statsoverhovedet skal tilhøre denne kirke, men derimod som oftest en statsreligion, hvor katolicismen i forfatningen nævnes som statens officielle religion. Af de fem nuværende katolske

har tilhørt katolicismen, formår monarkiet på grund af sin konstitutionelle karakter at danne grundlaget for en fælles nationalitetsfølelse, der udtrykker de fælles værdier i et liberalt samfund: demokrati, respekt for etnisk og kulturel mangfoldighed og historisk kontinuitet.¹¹⁴

Kritikere af den liberale nationalisme har påpeget, at en fælles national identitet ikke er nogen nødvendig forudsætning for at have en fælles identitet. Mange, der ikke deler de samme normer og værdier og dermed i substantiel forstand den samme kultur, kan finde sammen om symboler, fx flag og monarkiet, som de tillægger vidt forskellige betydninger. Samtidig er det svært at afgrænse nationale kulturer i forhold til hvilke normer og overbevisninger, der er så kapitale, at de bør definere en given nationalitet og dermed differentiere den fra andre nationaliteter.¹¹⁵ Politisk nationalitet kan ved at præsentere en form for fortyndet national identitet være et svar på problematikken i at tale om nationale kulturer som internt homogene og afgrænsede enheder. Denne form for fortyndet national identitet kan liberale nationalister også umiddelbart spejle sig i og approbere, da de i dag har anerkendt en moderat multikulturalisme inden for eksisterende staters rammer som et vilkår for den moderne diskussion om national identitet. Samtidig mener liberale nationalister også, at nationen som konstrueret fænomen i et vist omfang kan formes gennem bevidste politikker, så de fx kan tilpasses til at støtte op om bl.a. fælles institutioner. De forskellige betydninger, der tillægges et nationalt symbol som det moderne monarki i kulturel-pluralistiske samfund, kan således rummes inden for den politiske nationalitet.

Brudfladerne mellem liberalister og kommunitarister er i dag mere udflydende, end da debatten begyndte i 1980'erne, idet kommunitaristerne ud fra en generel accept af liberalistiske grundprincipper nu mestendels søger at korrigere liberalismens fejlslagne selvforståelse. Kymlicka har med sit forsvar for kollektive rettigheder til kulturelle minoriteter været en fremtrædende eksponent for udviklingen af en identitetssensitiv liberalisme, hvilket kan ses som en teoretisk

---

arvemonarkier i Europa, Belgien, Spanien, Luxembourg, Liechtenstein og Monaco, er det kun de to sidstnævnte, der har en statsreligion, fastlagt i deres respektive forfatninger, men som katolske monarkier instituerer konstitutionerne ikke nogen statskirke. Af Europas nuværende ti arvemonarkier er det foruden Liechtenstein og Monaco kun Danmark (og Færøerne), Norge og England, som i dag har en officiel statsreligion, Bradley: 'The Religious', 102-06.

¹¹⁴ Selv etnicitet synes empirisk ikke at være en hindring for, at monarkiet kan være en samlende national institution. Et eksempel er Canada, der som føderativt monarki siden 1867 i dag hører til de 15 såkaldte *Commonwealth realms*, der fra regnet Storbritannien er i personalunion med Storbritannien. Canada har således ikke sit eget nationale kongehus. På trods heraf betragtes monarkiet i Canada almindeligvis dels som en integreret del af den canadiske nationale identitet, herunder som en særlig identitetsmarkør i forholdet til USA, dels som et samlende symbol på den multikulturalisme, som er statens officielle politik. Republikanerne i Canada mener, at monarkiet er i modstrid med egalitarisme og multikulturalisme, bl.a. som følge af monarkens position som overhoved for Church of England, hvilket dog kun gælder i England, Romney: *Getting it wrong*, 215-77.

¹¹⁵ Abizadeh: 'Does Liberal Democracy', 499-500, 502-03.

imødekommelse af liberale nationalister og kommunitarister. Samtidig har liberale nationalister erkendt, at kulturel pluralisme i dag udgør en væsentlig bestanddel i den moderne debat om national identitetsdannelse. Multikulturalisme fungerer i dag som et fælles referencepunkt for både liberalister og liberale nationalister og kommunitarister, der diskuterer forholdet mellem forskellige sociale og kulturelle fællesskaber, og hvordan dette formidles gennem staten. Der er dog nuanceforskelle, eftersom Kymlicka og Taylor med afsæt i hhv. liberalisme og kommunitarisme begge mener, at kulturel pluralitet og multikulturalisme har en intrinsisk værdi,¹¹⁶ hvilket den liberale nationalisme ikke kan tilslutte sig.

Liberalister og liberale nationalister har således nærmet sig hinanden på et abstrakt plan med identitetssensitiv liberalisme og liberale nationalisters accept af kulturel pluralisme og en moderat udgave af det liberale neutralitetsprincip. Denne accept rummer i relation til neutralitetsprincippet som ovenfor nævnt nuancer, da Miller finder, at man bør efterstræbe kulturel neutralitet, hvilket dog i absolut forstand er en umulighed, og Tamirs kategoriske afskrivning af en konsekvensmæssig neutralitet som en illusion og afvisning af kulturel neutralitet. Udviklingen i den politisk-filosofiske diskussion mellem især liberalister og kommunitarister har vist, at neutralitetsprincippet næppe lader sig forsvare i den absolutte form, som mange liberalister har tilsluttet sig det.¹¹⁷ Det rejser spørgsmålet om, hvilke former for ikke-neutralitet der kan begrundes.

Sammenvævningen af stat og kirke, i større eller mindre grad, og monarkernes lovfæstede religiøse tilhørsforhold er et eksempel på en form for ikke-neutralitet, hvor staten fremmer en opfattelse af det gode, der i en substantiel forstand er rodfæstet i et konkret fællesskabs historie, værdier og traditioner. Dette forhold strider åbenlyst imod en ekstrem version af neutralitetsprincippet, som fordrer begrundelsesmæssig neutralitet mellem opfattelser af det gode i bred forstand, herunder religiøse opfattelser. En moderat udgave af neutralitetsdoktrinen vil derimod kunne forene liberalister med liberale nationalister, samtidig med at den kan indfange Millers afvisning af kulturel neutralitet i absolut forstand og Tamirs afskrivning af konsekvensmæssig neutralitet som en illusion. Denne version af neutralitetsprincippet kan også indfange en moderat statslig perfektionisme, hvor staten er funderet i fælles værdier og en fælles historie, og som sådan berettiget til aktivt at sikre opretholdelsen af den demokratiske

---

¹¹⁶ Kommunitaristernes kritikpunkter mod liberalismen har mest brod mod såkaldt klassiske og højreliberale teorier, mens moderne liberale teorier som fx Rawls' teori om retfærdighed kan imødekomme kritikken, Lippert-Rasmussen: 'Kommunitarisme', 726-45; Kymlicka: *Contemporary*, 272-73.

¹¹⁷ Sher: *Beyond Neutrality*. For et moderat neutralitetsprincip inden for den liberale tradition, hvor uddannelsesinstitutionerne skal befordre udviklingen af evnen til aktivt medborgerskab for at kunne opretholde liberal-demokratiske institutioner, og staten kan have en uddannelses- og kulturpolitik, der understøtter en national kultur og identitet, se Kymlicka: 'Education', 291-316.

samfundsordens legitimitet. Derved kan en moderat udgave af neutralitetstesen også imødekomme et af kommunitaristen Taylors kritikpunkter mod princippet.

En privilegeret særstatus til et specifikt værdisæt kan godt harmonere med en moderat version af neutralitetsprincippet, der blot siger, at staten ikke bør bruge relative drastiske midler, fx tvang, vold og fængsling, til at fremme en bestemt opfattelse af det gode. Forholdsvis dramatiske krænkelse af neutralitetsprincippet strider imod typiske liberale frihedsrettigheder, der som oftest kan begrundes uden henvisning til neutralitetsprincippet. Millers argumentation for at nedtone eller fjerne en bestemt kontroversiel religiøs eller historisk arv i en løbende udvikling af nationsforståelsen i moderne kulturel-pluralistiske stater forekommer derfor ikke nødvendigt for at kunne opretholde en stat funderet på inklusive liberalnationale principper. Dette er dog ikke ensbetydende med et skifte fra en liberal til en konservativ nationalisme, idet der stadig er en bestræbelse på at sikre statens neutralitet over for forskellige opfattelser af det gode. Som ovenfor vist kan det empirisk konstateres, at en række af de regerende kongehuse i Europa netop aktivt søger at virke som kulturelle neutrale institutioner i deres respektive kulturel-pluralistiske monarkier og dermed at være nationale samlingspunkter i en bestræbelse på at etablere en form for fælles politisk nationalitet.

9.6. Konstitutionel patriotisme

En gyldig normativ liberal samfundsteori, som positivt og rationelt kan begrunde og retfærdiggøre monarkiet som statsform, skal kunne indgå i en demokratisk samtale i et kulturelt pluralistisk samfund som fx det danske. Den må derfor være baseret på et kompromis mellem en ekstrem liberalisme og en yderliggående nationalisme.¹¹⁸ Liberale nationalister fremhæver, at den fælles nationale kultur kan udgøre et kollektivt referencepunkt for den demokratiske samtale: Man er fælles om nogle fortolkninger af nogle værdier, der kan fungere som generelt accepterede præmisser i samtalen.¹¹⁹ Et eksempel kunne være den brede tilslutning til bevarelsen af velfærdsstaten, som præger dansk politik. Det moderne monarki er netop karakteriseret ved at være en apolitisk institution. Men monarkiet udtrykker også det etablerede samfundssystem, som er nedfældet i forfatningen. Og forfatningerne fungerer som en fælles grundpræmis for stort set al

---

¹¹⁸ Ifølge Tamir bør enhver politisk teori og moderne samfundskontrakt være baseret på kompromiser mellem forskellige teorier og ideologier. Den mest ekstreme form for liberalt demokrati er neoliberalisme, og den mest radikale version af nationalisme er nazisme og fascisme, Tamir: *Why Nationalism*, 22-25.

¹¹⁹ Miller: *On Nationality*, 69-70.

politisk diskussion og debat i konstitutionelle demokratier, herunder konstitutionelle monarkier, hvor tilslutningen til monarkiet er forholdsvis markant.

Den tyske filosof Jürgen Habermas har blandt flere advokeret for begrebet forfatningspatriotisme som legitimeringsgrundlag for de moderne konstitutionelle demokratier. Demokrati er ifølge Habermas en form for politisk integration, der kan stå uafhængigt for sig selv, hvorfor demokratiske samfundsborgere ikke behøver at dele livsformer eller at have en fælles nationalfølelse. En konstitutionel patriotisme indebærer, at man inden for en liberal politisk kultur udviser loyalitet over for fælles politiske konstitutionelle institutioner og de demokratiske spilleregler og forfatningssikrede rettigheder, der er nedfældet i de respektive landes konstitutioner. Forfatningspatriotisme overtager dermed den plads, som religion eller nationalisme historisk har haft som grundlag for politiske styreformer.¹²⁰ I en postnational tidsalder kan forfatningspatriotisme ifølge Habermas skabe en fælles politisk identitet inden for EU, hvor en fælles føderal konstitution kan udgøre grundlaget for en fælles europæisk identitet og dermed opveje den manglende historiske og kulturelle identitet inden for den overstatslige union.¹²¹

Forfatningspatriotisme kan dermed bedst karakteriseres som en ekstrem version af *civic nationalism* eller en politisk nationalitetsfølelse, der udelukkende er baseret på folkesuverænitetsbegrebet inden for det politiske folkebegreb. Den liberale nationalisme afviser konstitutionel patriotisme ud fra den betragtning, at en fælles politisk identitet ikke er tilstrækkeligt til at danne grundlag for en fælles national identitetsfølelse. Konstitutionel patriotisme er udtryk for en radikal universalisme, som ikke er i stand til at forklare partikulære statsdannelser og deres afgrænsning i forhold til hinanden. Desuden negligerer forfatningspatriotisme den historiske identitet og det historiske fællesskab, som ethvert samfund konstituerer. En fælles nationalitetsfølelse indbefatter således meget mere end blot en loyalitet over for en forfatning. Selv i USA, hvor en forfatningspatriotisme historisk set muligvis har indtaget den fremmeste placering i det offentlige liv, har en loyalitet til konstitutionen aldrig stået alene i definitionen af den nationale identitet, som også altid har indeholdt historiske og kulturelle elementer.¹²²

---

¹²⁰ Gregersen: 'Jürgen Habermas', 714-15; Habermas: 'Citizenship', 1-19; nationalstaten i Europa er fra slutningen af det 20. århundrede blevet trængt tilbage som følge af dels regionale separatistbevægelser, dels politisk suverænitetsafgivelse til overstatslige institutioner og unioner som fx EU. De regionale separatistbevægelser i eksempelvis Storbritannien, Belgien, Spanien, Italien og Frankrig ønsker at bryde med tærskelprincippet fra det 19. århundrede, som tilsagde, at nationalitetsprincippet skulle knyttes til statsdannelser af en vis størrelse. John Stuart Mill var en af fortalere for princippet, Tamir: *Why Nationalism*, 3-12, 127-51; *ibid.*: *Liberal*, 150-67; Miller: *On Nationality*, 86, 155-82.

¹²¹ Habermas: 'Citizenship', 1-19.

¹²² Miller: *On Nationality*, 162-64.

Spanien er et andet eksempel på en stat, hvor man efter demokratiets og monarkiets genindførelse i 1975-78 har set en eksponering af en konstitutionel patriotisme over for forfatningen fra 1978. Denne forfatningspatriotisme har dog lidt et knæk inden for de seneste par årtier, da man ikke har formået at håndtere den historiske erindring og det nationale traume fra borgerkrigen (1936-39) og det efterfølgende diktatur under Francisco Franco.¹²³

Med en på mange måder trængt nationalstat i Europa, hvor kulturel identitet ikke er snævert forbundet med nationalstatslige institutioner, har de moderne europæiske monarkier en chance for at positionere sig som nye nationale samlingspunkter i Europa. Monarkierne kan i et multikulturelt Europa komme til at fungere som en art kulturpolitiske institutioner, der kan bygge bro mellem de forskellige modsætningsforhold i de kulturel-pluralistiske stater, og på samme tid kan monarkierne være patriotiske institutioner i et Europa, som undergår en stadig dybere politisk integration i EU, som i dag består af seks af de ti europæiske arvemonarkier. Monarkiet kan dermed borge for den nationale sammenhængskraft i de moderne kulturel-pluralistiske demokratier i et fragmenteret Europa.¹²⁴

Det nationale argument instituerer en national legitimitet for det moderne konstitutionelle monarki på nationalt niveau som et nationalt samlingsymbol. Den nationale legitimitet forudsætter et moderne konstitutionelt monarki med en fuldt realiseret konstitutionel-demokratisk legitimitet, hvor monarkiet er frataget politisk autoritet og sine eksekutive magtbeføjelser. Der er derfor en nær sammenhæng mellem det demokratiske argument og det nationale argument og de to tilhørende former for legitimitet: en konstitutionel-demokratisk legitimitet og en national legitimitet.

Som forfatningsregulerede institutioner kan de moderne monarkier i dag udtrykke en politisk nationalitet, hvor loyaliteten centrerer sig om at knytte bånd til fælles institutioner, der i videst muligt omfang fremstår kulturelt neutrale i den multikulturelle virkelighed. Men denne politiske nationalitet står ikke alene, da monarkiet også er forankret i en nationalstat og dennes fælles kulturelle værdier og fælles historie, og på den måde udtrykker monarkiet en statslig perfektionisme. Denne kombination kan rummes inden for en politisk teori, der følger den liberale nationalisme og et moderat neutralitetsprincip og derved holder sig inden for den liberale politiske filosofi.

---

¹²³ Balfour: *The Politics*, 123-25.

¹²⁴ Hazell og Morris: 'Towards a New Theory', 269-83.

10. Konklusion

Formålet med specialet har været at formulere en gyldig normativ politisk teori, der inden for den liberale politiske filosofi, herunder særligt den politiske teori liberal nationalisme, positivt og rationelt kan begrunde og retfærdiggøre det moderne konstitutionelle monarki som statsform. Udarbejdelsen af denne teori er blevet foretaget med baggrund i dels metoden reflekteret ligevægt, dels to argumenter for monarkiet: (1) et demokratisk argument og (2) et nationalt argument.

Det demokratiske argument siger, at det moderne monarki kan begrundes og retfærdiggøres som en national værdi, der på grundlag af sin politiske neutralitet legitimerer den demokratiske styreform. Det nationale argument siger, at det moderne konstitutionelle monarki som en kulturel neutral institution og et nationalt symbol grundfæstet i nationalstaten sikrer sammenhængskraften i de moderne kulturel-pluralistiske samfund inden for en fortyndet national identitet og et moderat neutralitetsprincip. De to argumenter stemmer overens med de centrale grundsætninger i den liberale nationalisme. De moderne liberale demokratier er ifølge liberale nationalister afhængige af nationalismen og nationale værdier som legitimeringsgrundlag. Derudover opererer den liberale nationalisme generelt på grundlag af en kulturel pluralisme og et moderat neutralitetsprincip, og derved accepterer liberale nationalister behovet for en fortyndet national identitet uden en etnisk eller religiøs basis.

De to argumenter udstyrer monarkiet med hhv. en konstitutionel-demokratisk legitimitet på statsniveau og en national legitimitet på nationalt niveau. Tilsammen danner de to argumenter grundlaget for en politisk teori, der inden for den liberale politiske filosofi kan begrunde og retfærdiggøre det moderne konstitutionelle monarki som statsform. Denne teori er en pragmatisk liberal samfundsteori, som bygger på kompromiser mellem de centrale grundprincipper i liberalismen og nationalismen. Teorien tilfredsstillende i en relativ grad den reflekterede ligevægts krav om både systemicitet og intuitiv acceptabilitet. Teorien har et forholdsvist stort domæne (de konstitutionelle arvemonarkier i Europa minus Liechtenstein og Monaco), og jf. de opstillede case-domme i dataindsamlingsfasen er den ikke i strid med vores velovervejede moralske intuitioner om lighed og demokrati i samfundet og dermed intuitiv acceptabel.

Teorien imødekommer den tyske filosof Detlef von Daniels' efterlysning af en liberal politisk teori, som positivt og rationelt kan begrunde den monarkiske statsform. Hvis man ser isoleret på arvemonarkiet, kan det ikke rationelt begrundes i et moderne demokrati, ligesom en lang række andre identitetsbårne fænomener som fx et lands navn eller et flags udseende. Men hvis man

betrakter monarkiet i dets moderne konstitutionelle udformning, er der på grundlag af de to formulerede argumenter en berettigelse for monarkiet i de moderne liberale demokratier. Med basis i denne berettigelse beror det moderne arvemonarki ikke på en irrationel ordning, men er en politisk neutral institution, der virker som opretholder af principperne og institutionerne i det konstitutionelle demokrati.

Nærværende politiske teori er som en positiv og rationel politisk-filosofisk begrundelse for monarkiet i stand til at give det moderne konstitutionelle monarki en intrinsisk værdi. Det er derfor håbet og forventningen, at teorien kan omgå den værdirelativistiske debat i især Skandinavien om den monarkiske statsform og sætte nye præmisser for den evigt aktuelle diskussion om statsstyret.

Abstract

The idea of a social contract has been a cornerstone of modern liberal political philosophy in forming modern constitutional monarchies within the framework of the liberal parliamentary democracies. Historically, liberalism constitutes a democratic philosophy and an anti-state ideology opposed to state institutions such as the Crown.

The fact that the monarchical form of government still exists in modern liberal democracies therefore seems paradoxical. However, modern liberalism has not been dealing theoretically with the monarchy as the form of government. The German philosopher Detlef von Daniels has stated that liberalism is not able to formulate a theory that can legitimize the monarchical form of government.

The aim of the thesis is to formulate a valid political theory within liberal political philosophy and particularly liberal nationalism that can positively and rationally substantiate and legitimize the monarchical form of government.

In order to formulate a valid political theory, it is necessary to perform an analysis and a discussion of two arguments in favour of the modern monarchy, a democratic and a national argument. The two arguments are empirically based on the modern constitutional hereditary monarchies of Europe. The method of the thesis is reflective equilibrium.

The analysis and discussion demonstrates the political neutrality of modern constitutional monarchies, within which the monarchy acts as a neutral guarantor of democracy and as a pillar of the national community. Furthermore, the thesis identifies the modern monarchy as a cultural neutral institution due to its constitutionally defined non-participation in community life and as a national symbol rooted in nation states. The two arguments correspond with the basic assumptions of liberal nationalism, in which democracies depend on national symbols, and cultural pluralism and a moderate version of the liberal neutrality principle are generally accepted.

The thesis concludes that it is possible to formulate a valid political theory within liberal political philosophy, which can legitimize the modern constitutional monarchy as the form of government.

The theory meets in general the demands of reflective equilibrium. It is the expectation that the theory can set new premises in debate on the monarchy in Scandinavia, which has been marked by values relativism.

Litteraturliste

Abbott, Oliver: *The Biography of Prince William – The Duke of Cambridge*, CreateSpace Independent Publishing Platform, 2017.

Abizadeh, Arash: 'Does Liberal Democracy Presuppose a Cultural Nation?', *American Political Science Review* 96, (3), 2002, 495-509.

Anderson, Benedict: *Imagined Communities – Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*, rev. udg., London: Verso, 2006.

Balfour, Sebastian: *The Politics of Contemporary Spain*, New York: Routledge, 2005.

Bellamy, Richard: *Liberalism and Modern Society: A Historical Argument*, Cambridge: Polity Press, 1992.

Benson, Ross: *Charles: The Untold Story*, New York: St. Martin's Press, 1994.

Birke, Adolf M.: 'Nation und Konfession. Varianten des politischen Katholizismus im Europa des 19. Jahrhunderts', *Historisches Jahrbuch*, 116, 1996, 395-416.

Bjørn, Claus: *Blot til pynt? Monarkiet i Danmark – i går, i dag og i morgen*, København: Fremad, 2001.

Bogdanor, Vernon: 'European Constitutional Monarchs'. I David Butler og Donald Anthony Low (red.): *Sovereigns and Surrogates – Constitutional Heads of State in the Commonwealth*, Cambridge Commonwealth Series, London: Palgrave Macmillan, 1991, 274-97.

The Monarchy and the Constitution, Oxford: Oxford University Press, 1995.

'The Monarchy and the Constitution', *Parliamentary affairs*, vol. 49, 1996, 407-22.

Bradley, Ian: 'The Religious Dimension of Monarchy'. I Robert Hazell og Bob Morris (red.): *The Role of Monarchy in Modern Democracy – European Monarchies Compared*, Hart Studies in comparative public law; vol. 27, Oxford: Hart Publishing, 2020, 102-06.

Christiansen, Niels Finn: 'Historisk introduktion 1914-1945'. I Lars Bo Kaspersen og Jørn Loftager (red.): *Klassisk og moderne politisk teori*, København: Hans Reitzels Forlag, 2009, kap. 27, 499-519.

Cox, Noel: 'The Theory of Sovereignty and the Importance of the Crown in the Realms of The Queen', *Oxford University Commonwealth Law Journal*, vol. 2, issue 2, 2002, 237-55.

Cranmer, Frank: 'Monarchies and Religion in Europe'. I Robert Hazell og Bob Morris (red.): *The Role of Monarchy in Modern Democracy – European Monarchies Compared*, Hart Studies in comparative public law; vol. 27, Oxford: Hart Publishing, 2020, 94-101.

Daniels, Detlef von: 'On monarchy', *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, vol. 21, no. 4, 2018, 456-77.

Dehn-Nielsen, Henning (dansk red.): *Europas konge- og fyrstehuse* (dansk oversættelse af Jens Ramsing og Martin Hørdum), 2. udg., København: Aschehoug, 2007.

Dworkin, Ronald: *A Matter of Principle*, Cambridge og London: Harvard University Press, 1985.

'Do Liberty and Equality Conflict?' I P. Barker (red.): *Living As Equals*, Oxford: Oxford University Press, 1996, 39-58.

Sovereign Virtue, Cambridge: Harvard University Press, 2000.

Ertel, Manfred og Britta Sandberg: 'I Would Not Say We Are a Multicultural Country', interview med dronning Margrethe 2., *Der Spiegel* 30.09.2016. <https://www.spiegel.de/international/europe/queen-margrethe-of-denmark-we-are-constants-in-the-world-a-1114542-amp.html>. Hentet 18. maj 2022.

Ettrup, Erik: *Dronningens nytårstaler 1972-2008*, Wacker Marketing, 2009.

Feeney, Matthew: 'The Benefits of Monarchy', *Reason Magazine* 25.07.2013. <https://reason.com/2013/07/25/the-benefits-of-monarchy/?amp>. Hentet 18. maj 2022.

Gellner, Ernest: *Nations and Nationalism*, 2. udg., Oxford og Malden, MA: Blackwell, 2006 [1983].

Gimpel, Diane Marczely: *Monarchies – Exploring world governments*, Edina, Minnesota: ABDO, 2011.

Gopal, Kusum: 'Janteloven – Modviljen mod forskellighed – Danske forestillinger om lighed som enshed', *Tidsskriftet Antropologi*, nr. 42, 2000, 23-43.

Gregersen, Thomas: 'Jürgen Habermas'. I Lars Bo Kaspersen og Jørn Loftager (red.): *Klassisk og moderne politisk teori*, København: Hans Reitzels Forlag, 2009, kap. 38, 707-25.

Habermas, Jürgen: 'Citizenship and National Identity: Some Reflections on the Future of Europe', *Praxis International*, 12, 1992, 1-19.

Hansen, Rasmus Sommer: 'Metode i normativ politisk teori'. I Rasmus Sommer Hansen og Søren Flinch Midtgaard (red.): *Metode i normativ politisk teori*, Samfundslitteratur, 2016, kap. 2, 21-80.

Hazell, Robert: 'Introduction'. Introduktion til kap. 3: *Constitutional Functions of Monarchy*, 19-61. I Robert Hazell og Bob Morris (red.): *The Role of Monarchy in Modern Democracy – European Monarchies Compared*, Hart studies in comparative public law; vol. 27, Oxford: Hart Publishing, 2020, 19-21.

'Monarchy in the Constitutional Texts'. I Robert Hazell og Bob Morris (red.): *The Role of Monarchy in Modern Democracy – European Monarchies Compared*, Hart Studies in comparative public law; vol. 27, Oxford: Hart Publishing, 2020, 9-15.

(og Bob Morris): 'Genesis of the Book'. I Robert Hazell og Bob Morris (red.): *The Role of Monarchy in Modern Democracy – European Monarchies Compared*, Hart Studies in comparative public law; vol. 27, Oxford: Hart Publishing, 2020, 3-8.

(og Bob Morris): 'Towards a New Theory of European Monarchy'. I Robert Hazell og Bob Morris (red.): *The Role of Monarchy in Modern Democracy – European Monarchies Compared*, Hart Studies in comparative public law; vol. 27, Oxford: Hart Publishing, 2020, 269-83.

(og Bob Morris): 'European Monarchies: Guardians of Democracy?', *The Political Quarterly*, vol. 91, issue 4, 2020, 841-45.

Heiberg, J. V. (udg.): *Unionens opløsning 1905: officielle aktstykker vedrørende unionskrisen og Norges gjenreisning som helt suveræn stat*, Kristiania: J. M. Stenersen & Co.s Forlag, 1906.

Hobbes, Thomas: *Leviathan*, dansk udgave, København: Informations Forlag, 2008 [1651].

Holtug, Nils et al.: *Det retfærdige samfund – Om lighed som ideal i etik og politik*, København: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck A/S, 1997.

Hurley, Susan Lynn: 'Coherence, Hypothetical Cases, and Precedent', *Oxford Journal of Legal Studies*, 10(2), 1990, 221-51.

Ifversen, Jan: 'Alexis de Tocqueville'. I Lars Bo Kaspersen og Jørn Loftager (red.): *Klassisk og moderne politisk teori*, København: Hans Reitzels Forlag, 2009, kap. 20, 396-407.

Kappel, Klemens: 'Reflekteret ligevægt: Problemet med meta-begrundelse'. I Rasmus Sommer Hansen og Søren Flinch Midtgaard (red.): *Metode i normativ politisk teori*, Samfundslitteratur, 2016, kap. 12, 229-47.

Kearney, Hugh: 'Nation building – british style', *Culture & history*, no. 9/10, 1991, 43-54.

Knudsen, Tim og Uffe Østergaard: 'Nation'. I *Den Store Danske*. Gyldendal. <https://denstoredanske.lex.dk/nation>. Hentet 24. april 2022.

Kroll, Frank-Lothar: 'Zwischen europäischem Bewusstsein und nationaler Identität. Legitimationsstrategien monarchischer Eliten im Europa des 19. und frühen 20. Jahrhunderts', *Historische Zeitschrift*, Beiheft 44, 2007, 353-74.

Kymlicka, Will: *Liberalism, Community and Culture*, Oxford: Clarendon Press, 1989.

Multicultural Citizenship – A Liberal Theory of Minority Rights, Oxford: Clarendon Press, 1995.

'Education for Citizenship'. I Will Kymlicka: *Politics in the Vernacular: Nationalism, Multiculturalism and Citizenship*, Oxford: Oxford University Press, 2001, 291-316.

Contemporary Political Philosophy: An Introduction, 2. udg., Oxford: Oxford University Press, 2002.

(og K. G. Banting (red.)): *Multiculturalism and the Welfare State: Recognition and Redistribution in Contemporary Democracies*, Oxford: Oxford University Press, 2006.

Larsen, Birgitte Stoklund: 'Den norske konge er ikke hellig, men vil gerne være kristen', *Kristeligt Dagblad* 17.05.2018. <https://www.kristeligt-dagblad.dk/kirke-tro/den-norske-konge-er-ikke-hellig-men-han-vil-gerne-vaere-kristen>. Hentet 19. maj 2022.

Larsen, Jørgen et al.: *Amalienborg*, København: Gyldendal, 2010.

Larsen, Thomas: *De dybeste rødder – Dronningen fortæller om Danmark og danskerne*, København: Gyldendal, 2016.

Lippert-Rasmussen, Kasper: 'Kommunitarisme'. I Lars Bo Kaspersen og Jørn Loftager (red.):
Klassisk og moderne politisk teori, København: Hans Reitzels Forlag, 2009, kap. 39, 726-45.

(et al.): *Politisk teori og filosofi*, København: Djøf Forlag, 2020.

Locke, John: *Two Treatises of Government*, Cambridge: Cambridge University Press, 1960 [1689].

Martin, Kingsley: 'The Evolution of Popular Monarchy', *Political Quarterly* 7 (2), April 1936, 155-78.

McBride, Cillian: 'Postnationalist Democratization: Rethinking Nationality, Trust, and Accountability'. I Keith Breen og Shane O'Neill (red.): *After the Nation?*, London: Palgrave Macmillan, 2010, 161-76.

Mill, John Stuart: *Considerations on Representative Government*, Buffalo: Prometheus Books, 1861.

Miller, David: *On Nationality*, Oxford: Oxford University Press, 1995.

National Responsibility and Global Justice, Oxford: Oxford University Press, 2007.

Moberg, Vilhelm: *Därför är jag republikan*, Stockholm: Bokförlaget Atlas, 1998 [1955].

Montesquieu, Charles-Louis de Secondat: *Om lovenes ånd*, 2 bind, København: Gad, 1998 [1748].

Møller, Jes Fabricius: *Dynastiet Glücksborg – en danmarkshistorie*, København: Gad, 2013.

Nikolajsen, Jeppe Bach: *Kirkens rolle i et pluralistisk samfund*, Fredericia: Kolon, 2017.

Olden-Jørgensen, Sebastian: *Prinsessen og det hele kongerige – Christian IX og det glücksborgske kongehus*, København: Gads Forlag, 2003.

Poulard, Jean V.: 'The French Double Executive and the Experience of Cohabitation', *Political Science Quarterly*, 105(2), 1990, 243-67.

Powell, Charles: 'Spain: The Coup of February 1981'. I Robert Hazell og Bob Morris (red.): *The Role of Monarchy in Modern Democracy – European Monarchies Compared*, Hart Studies in comparative public law; vol. 27, Oxford: Hart Publishing, 2020, 57-59.

Quong, Jonathan: *Liberalism without Perfection*, Oxford: Oxford University Press, 2011.

Rawls, John: *A Theory of Justice*, Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press, 1971.

Political Liberalism, New York: Columbia University Press, 1993.

Justice as Fairness – A Restatement, Erin Kelly (red.), Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2001.

Redder, Gitte og Karin Palshøj: *Frederik – Kronprins af Danmark*, København: Høst & Søn, 2008.

Romney, Paul: *Getting it wrong: how Canadians forgot their past and imperilled Confederation*, Toronto: University of Toronto Press, 1999.

Rousseau, Jean-Jacques: *Samfundskontrakten*, ny dansk udgave, Frederiksberg: Det lille Forlag, 2008 [1762].

Sandel, Michael: *Democracy's Discontent: America in Search of a Public Philosophy*, Cambridge: Harvard University Press, 1996.

Scruton, Roger: *The Meaning of Conservatism*, Harmondsworth: Penguin, 1980.

Sher, George: *Beyond Neutrality: Perfectionism and Politics*, Cambridge: Cambridge University Press, 1997.

Sievers, Marco: *The Highland Myth as an Invented Tradition of 18th and 19th Century and Its Significance for the Image of Scotland*, Norderstedt: GRIN Verlag, 2005.

Smith, Anthony D.: *The Ethnic Origins of Nations*, Oxford: Basil Blackwell, 1986.

Svensson, Palle: 'Republik'. I *Den Store Danske*. Gyldendal.

<https://denstoredanske.lex.dk/republik>. Hentet 20. maj 2022.

Sølvhøj, Hans: *Rødt på hvidt – Hans Sølvhøj erindringer*, København: Gyldendal, 1989.

Tamir, Yael: *Liberal Nationalism*, Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1993.

'Not So Civic: Is There a Difference Between Ethnic and Civic Nationalism?', *Annual Review of Political Science* 22 (1), Maj 2019, 419-34.

Why Nationalism, forord ved Dani Rodrik, Princeton og Oxford: Princeton University Press, 2019.

Tarras-Wahlberg, Bjørn og Kjell Treslow: *Kan kungadömet bevaras? Ett inlägg rörande monarkins ställning, republikdebatten och författningsfrågorna*, Stockholm: Horisont, 1968.

Taylor, Charles: *Philosophy and the Human Sciences: Philosophical Papers*, 2. bind, Cambridge: Cambridge University Press, 1985.

'Alternative Futures: Legitimacy, Identity and Alienation in Late Twentieth Century Canada'. I A. Cairns og C. Williams (red.): *Constitutionalism, Citizenship, Society in Canada*, Toronto: University of Toronto Press, 1985, 183-229.

Wieviel Gemeinschaft braucht die Demokratie? – Aufsätze zur politischen Philosophie, Frankfurt am Main: Suhrkamp Taschenbuch Wissenschaft 1569, 2002.

Weber, Max: *Economy and society – An outline of interpretive sociology*, oversat af E. Fischhoff et al., Berkeley: University of California Press, 1978.

Weigand, Florian: 'Investigating the Role of Legitimacy in the Political Order of Conflict-torn spaces', *Security In Transition (SIT) – An Interdisciplinary Investigation into the Security Gap – Working Paper* 04/15, 2015, 1-26.

https://www.academia.edu/11946054/Investigating_the_Role_of_Legitimacy_in_the_Political_Order_of_Conflict_torn_Spaces. Hentet 24. maj 2022.

Wentzel, Knud: *Den kongelige familie: børn og forældre i folkeeventyret*, Odense: Odense Universitetsforlag, 1997.

Winkler, Heinrich August: *Geschichte des Westens: Von den Anfängen in der Antike bis zum 20. Jahrhundert*, 3. udg., München: C. H. Beck, 2012.

Åse, Cecilia: *Monarkins makt – Nationell gemenskap i svensk demokrati*, Stockholm: Ordfront förlag, 2009.

Websites

Berglund, Nina: 'The king's speech struck a chord', 2. september 2016.

<https://www.newsinenglish.no/2016/09/02/the-kings-speech-struck-a-chord/>.

Hentet 24. maj 2022.

'Royal garden party gathered a nation', 1. september 2016.

<https://www.newsinenglish.no/2016/09/01/royal-garden-party-gathered-a-nation/>.

Hentet 24. maj 2022.

Felipe VI: 'Palabras de su Majestad El Rey en La Apertura de la Conferencia y Feria Multisectorial "Carbon Expo 2015"', Barcelona 26. maj 2015.

https://casareal.es/EN/Actividades/Paginas/actividades_discursos_detalle.aspx?data=5467. Hentet

24. maj 2022.

Hauge, Mads Valdemar Egsgaard: 'Kongehuset og Færøerne', 1-63.

<https://slægtogkrone.dk/wp-content/uploads/2021/10/Kongehuset-og-Faeroerne.pdf>. Hentet 24.

maj 2022.

'Valget af den danske prins Carl til Norges konge i november
1905 i et europæisk perspektiv', 1-215.

<https://slægtogkrone.dk/wp-content/uploads/2022/05/Valget-af-den-danske-prins-Carl-til-Norges-konge-i-november-1905-i-et-europæisk-perspektiv.pdf>. Hentet 24. maj 2022.

lagen.nu. 'Successionsordning'. <https://lagen.nu/1810:0926>. Hentet 24. maj 2022.

lovdata.no. 'The Constitution of the Kingdom of Norway'.

<https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/1814-05-17>. Hentet 24. maj 2022.

monarchie.be. 'The Queen'. <https://www.monarchie.be/en/royal-family/the-queen>. Hentet 25. maj
2022.

'Princess Elisabeth, Duchess of Brabant'.

<https://www.monarchie.be/en/royal-family/princess-elisabeth-duchess-of-brabant>.

Hentet 25. maj 2022.

svenskakyrkan.se. 'Svenska kyrkans historia'. <https://www.svenskakyrkan.se/historik>. Hentet 25. maj 2022.